

פונקציות דיני הנזיקין:

- קביעת נורמות התנהגות
- הגנה על אינטרסים לגיטימיים של הפרט (זכות לאוטונומיה, לקניין, לשלמות הגוף)
- הרתעה
- פיצוי הנפגעים

מטרות דיני הנזיקין (להתייחס גם לשיקולי מדיניות):

השגת צדק:

- צדק מתקן: (מוסרי) הן מבחינת המזיק שהיה לא בסדר ועליו לשלם והן מבחינת הניזוק שנפגע על לא עוול בכפו.
- צדק חלוקתי: אדם חזק מול חלש, חלוקת החברה לקבוצות וחלוקת המשאבים באופן נכון בחברה. דרך נכונה תהיה לרוב חיוב הצד החזק ובעל הכיס העמוק.
- מי שנהנה מהסיכון ראוי שישא באחריות.
- הרתעה:** מניעת מקרים בעתיד, צופה פני עתיד (עלות מניעה נמוכה מראש ולכן מונע הנזק הזול ביותר), הרתעה אופטימלית מול הרתעה אבסולוטית.
- הענקת תרופה:** להשיב את המצב לקדמותו (לרוב תצטרף למטרה נוספת כמו הרתעה או צדק, יש למצוא אשם כדי לחייב).
- פיזור הנזק:** להטיל את הנזק על מי שיספוג מכך הכי פחות נזקים שניוניים ומתוך תפיסת צדק חלוקתי.

סוגי אחריות בדיני הנזיקין:

- אחריות מוחלטת:** הטלת האחריות בהיעדר כל אשמה וללא טענות הגנה (שאלת מחשבה: היתרון- מהווה פיזור נזק, מבטיח פיצוי לכל אדם, הורדת עומס מבתי משפט, קושי להוכיח אשם. חסרון- סותר מטרות צדק, מפחית הרתעה).
- אחריות חמורה:** הטלת אחריות ללא אשם, אך יש אפשרות לנתבע לטעון לטענות הגנה (מטרות צדק, פיזור הנזק והרתעה אופטימלית (מונע נזק הזול ביותר).
- אחריות מוגברת:** אחריות על בסיס אשם תוך סיוע לתובע במתן חזקה ראייתית המעבירה את נטל ההוכחה לנתבע (ס' 28-41 לפקודה).
- אחריות רגילה:** מוטלת על אדם בשל מעשיו או מחדליו שיש בהם אשמה
- אחריות שילוחית:** מוטלת על אדם או מדינה בשל מעשה של אחר עקב זיקה בניהם. (ס' 13- מעביד חייב על עוולה של עובדו במסגרת העבודה, ס' 14- שולח חייב על שלוח אם עשה עוולה תוך כדי השליחות, ס' 15- פרילנסר אינו שלוח) מבחנים: [] העובד ביצע עוולה [] קיימים יחסי עבודה בין המעוול למעביד [] העוולה בוצעה תוך כדי עבודה.

האם ניתן לגזור עוולות מחוקי יסוד:

- מודל תחולה ישירה:** אפשר לתבוע בזניקין לפי חוק יסוד.
- מודל העידור תחולה:** אי אפשר, הדבר פוגע באיזון הקיים במשפט הפרטי.
- מודל תחולה עקיפה (ברק):** לחוקי יסוד יש תחולה רק במסגרת דוקטרינות קיימות (אפשר לבסס תביעה בגין רשלנות בשל פגיעה בחוק יסוד) **נעמנה נ' קיבוץ קליה:** משפחה ערבית שלא נתנו לה להיכנס לפארק מים, הוגשה תביעה שהתקבלה בשל פגיעה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו במסגרת הפח"ח.

שיקולים לשאלת מחשבה:

- הרתעה/ הרתעת יתר
- שוויון
- צדק מתקן
- כיס עמוק- פיזור נזק
- צדק חלוקתי
- נזקים שניוניים מנקי גוף
- סיכון ציבורי
- שיתוק המערכת השלטונית
- הצפה
- עלויות לקופה הציבורית
- כלכלית ומוסרית

חוק האחריות למוצרים פגומים – ללא הוכחת אשם, ניתן לתבוע בנוסף גם מפק' הנזיקין (ס' 10) ואם לא

מתקיים חוק זה אפשר לפנות לפקודה (ס' 8)

- שיקולי מדיניות:** הרתעה (יצרן וצרכן), פיזור נזק (ליצרן יש ביטוח וכו'), צדק חלוקתי (היצרן מוכר את המוצר ביותר כסף כדי שאפשר יהיה לפצות ניזוק יחיד), צדק מתקן, הענקת תרופה, הפחתת עומס.

יסודות העוולה:

- 1. יצרן= (ס' 1) אדם העוסק למטרות מסחריות בייצור מוצרים או הרכבתם כולל:
- מציג עצמו כיצרן במתן שמו או סימני מסחר או כל דרך אחרת

- יבואן של המוצר מחו"ל
- ספק של מוצר שהיצרן או היבואן אינם ניתנים לזיהוי. **הגנה ס' 2ג** - הספק הנ"ל יכול להיות פטור אם ייתן לנפגע תוך זמן סביר מדרשתו פרטים להשגת היצרן או היבואן
- מי שעוסק ביצור שלא מטרת מסחריות אינו יצרן
- אם נזק על ידי רכיב פגום יהיו אחראים היצרן ויצרן הרכיב (**ס' 2ב**), **פס"ד פיניציה** - בקבוק בירה שהתפוצץ - גם יצרנית הבירה וגם יצרנית הבקבוק חויבו)

2. **נזק גוף** = (**ס' 1**) מוות, מחלה, פגיעה או ליקוי גופני, נפשי או שכלי
 • החוק חל רק על נזקי גוף - למנוע הרתעת יתר ומתוך ערך לגוף האדם
 • האחריות לא תוטל על נזק שנגרם מחוץ לישראל (**ס' 9**) בשל קשיי גילוי סיבת הנזק, מניעת עמדת נחיתות מיצרנים ישראלים

3. **מוצר** = כולל חלק, רכיב, אריזה, מוצר המחובר למקרקעין ובניין
ס' 9: לא כולל - בהמות עופות, דגים או תוצרת חקלאית שאינה מעובדת.

4. **פגם** =

- **פגם ביצור** - סטייה או חוסר התאמה של תכונה במוצר ביחס לאב הטיפוס
- **פגם בתכנון** או **פגם בדגם** - פגם באב הטיפוס עצמו **פס"ד שפס נ' פירמה**: פגם בדגם של כיסא נוח בעייתי ומסוכן
- **פגם בשיווק** - היעדר הוראות שימוש **פס"ד מנדיל**: הוראות שימוש באיטלקית, **פס"ד רודובסקי**: לא היו הוראות שימוש ונגרם נזק
- **ס' 2א3**: כדי להראות שמוצר פגום צריך להראות שאם התרחש נזק כנראה המוצר פגום.

5. **קש"ס** =

עובדתי מבחן האלמלא: האם הנזק היה מתרחש אלמלא השימוש במוצר הפגום?
משפטי מבחן הסיכון: האם הנזק הוא בתחום הסיכון של המזיק? **מבחן השכל הישר**: צריך להוכיח שהמוצר והפעילות שלו - כלומר תכונות המוצר הם אלה שגרמו לנזק

6. **נטל ההוכחה** = התובע יכול גם לעשות שימוש בסעיף **3'ב** לפיו חזקה שמוצר היה פגום אם נסיבות המקרה מתיישבות יותר עם המסקנה שהיה פגום מאשר עם המסקנה שהיה תקין

הגנות:

- ס' 1א4** פגם מאוחר במוצר: הפגם נוצר אחרי שהמוצר יצא משליטת היצרן והוכח שעבר בדיקות סבירות לפני שיצא **פס"ד פיניציה** לא מספיקות בדיקות מדגמיות **פס"ד ישראלופט** היצרן צריך לשמור מסמכים המעידים שמוצר עבר בדיקה כדי להגן עליו
- ס' 2א4** הגנת מצב המידע: לא ניתן היה לדעת מבחינת הטכנולוגיה בזמן יציאת המוצר שהוא לא סביר מבחינת בטיחות
- ס' 3א4** מוצר גנוב: מוצר יצא משליטת היצרן ללא רצונו והוא עשה מאמצים סבירים למנוע גניבה ולהזהיר את הציבור בנוגע לסיכון הכרוך במוצר
- ס' 4א4** הסתכנות מרצון: הנפגע ידע על הפגם במוצר והשימוש הכרוך בו וחשף עצמו מרצון לסיכון
- ס' 4ב** הפחתת פיצויים בשל אשם תורם: בהתרשלות חמורה של הנפגע רשאי בית המשפט להפחית את סכום הפיצויים בהתחשב במידת התרשלותו
- ס' 6** התיישנות: תקופת ההתיישנות חולפת כאשר מסתיימת הראשונה מבין 2 תקופות: או 3 שנים מיום גילוי הנזק או 10 שנים מיום יצור המוצר

- פיצויים**: לפי פרק הפיצויים בפקודה עם 2 סייגים על אב נזק כאב וסבל ואב נזק אובן כושר השתכרות:
- **ס' 5א** אובדן כושר השתכרות: עד שילוש מהשכר הממוצע במשק
 - **ס' 5ב** בנזק שאינו נזק ממוני עד לסכום הקבוע בסעיף 50 אלף.
 - ביתר אבי הנזק אין מגבלות (הוצאות רפואיות, שיפוץ הבית וכהנה)

עוולת התקיפה - ס' 23 - אין דרישה להוכיח נזק (ס' 4) לא יתקבלו תביעות על זוטי דברים)

יסודות העוולה:

- **שימוש בכוח** - הכאה, נגיעה, הזזה, שימוש בכל חומר או דרך במישרין או עקיפין
- **במתכוון** - יסוד נפשי של המתקיף (לא חייב להתכוון לפגוע אלא במתכוון לבצע פעולה)
- **נגד גופו של אדם**
- **שלא בהסכמתו של אדם** - יסוד נפשי של המותקף

יסודות עוולת האיום:

- **ניסיון או איום**
- **על ידי מעשה או תנועה**
- **להשתמש בכוח כאמור** (רומז לבמתכוון)

- נגד גופו של אדם
- כשהמנסה או המאיים גורם
- שהאדם יניח שיש לו אותה שעה כוונה ויכולת לבצע את זממו (מבחן אובייקטיבי של המותקף)
- מטעמים סבירים (שוב יסוד אובייקטיבי של המותקף בזמן ההנחה)
- **ס' 23 ב** שימוש בכוח לעניין סעיף זה- לרבות שימוש בחוס, אור, חשמל, גז, ריח או כל חומר אחר שהשתמשו בו במידה שיש בה להזיק.

יסודות הגנה עצמית ס' 24(1) כמפורט בפס"ד שהאלה נ' שבת:

- הגן על עצמו או אחר מכוח
- לא חרג בנחיצות הסבירה לכוח
- היחס בין הנזק שנגרן לנזק שנמנע הוא סביר
- שימוש בכוח של המאיים היה לא כדין

יסודות הגנה מפני פולש למקרקעין ס' 24(2) אלון נ' חדד

- השתמש במידה סבירה של כוח
- כדי למנוע את התובע מלהיכנס שלא כדין למקרקעין או כדי להרחיקו אחרי שנכנס לשם שלא כדין
- הנתבע הוא תופשם של המקרקעין או פועל מכוחו של התופש
- אם לא נכנס התובע בכוח צריך להזהיר קודם ולתת לו הזדמנות לצאת

הסתכנות מרצון: **ס' 5 לפקודה** תנאים מצטברים: ידיעה על הסיכון, הניזוק חשף עצמו לסיכון, החשיפה תהה מרצון

עוד הגנות **בס 24** הגנה על מטלטלין, שוטר בתפקיד, נגד אדם לא שפוי, חיילי צהל

תקיפה רפואית - אין צורך בהוכחת נזק

יסודות העוולה:

- שימוש בכוח
- במתכוון
- נגד גופו של האדם
- שלא בהסכמת האדם יסוד נפשי של המותקף. ברפואי הכוונה לחוק זכויות החולה ס' 13 דורש הסכמה מדע
- הסכמה מתוך ידיעת המצב באופן שיאפשר גיבוש החלטה (פס"ד שטנדל) מתוך שיקול דאונטולוגי הזכות להגנה עצמית ואוטונומיה ותועלתני ייעול המערכת הרפואית
- מבחן החולה הסביר: יש לגלות לחולה את כל הסיכונים שחולה סביר היה מייחס להם חשיבות לפני שיחליט (פס"ד רייבי, נחמן ושטנדל)
- בנייתוח מסחרי-אלקטיבי היקף הגילוי גדול עוד יותר ויש לפרט גם על סיכונים נדירים בגלל האינטרס המסחרי של הרופא (שטנדל)

מקרים בהם לא התקבלה טענת התקיפה:

- הרוב בפס"ד קוהרי קבע שחולה בעל תכונות מיוחדות שהרופא לא יכול לדעת עליהם לא חייב לקבל מידע מעמיק יותר מכל חולה אחר
- פס"ד צברי נ' ברונר אי אפשר לדרוש מרופא להגיד את כל הסיכונים הכרוכים
- פס"ד גרטי גם כשאין הסכמת אחד ההורים הרי שהצלחת חיים חשובה יותר ולכן אפשר לאשר בדיעבד ניתוח חרום
- פס"ד נחמן גם מתמחה יכול להסביר סיכונים

תוספות:

- חוק יסוד כבוד האדם וחירותו מחזק את מגמת הצור בהסכמה של אדם על ניתוח בגופו
- פגיעה באוטונומיה (ביצוע הליך ללא הסכמה) היא פגיעה לכל דבר עליה ניתן לפסוק פיצויים ללא קש"ס בין מתן ההסבר לנזק (פס"ד דעקא)
- פס"ד דעקא המבחן המשולב: שילוב של מידע שירצה החולה הזה עם מידע שירצה חולה סביר, יש לבדוק מה הנזק שיגרם עקב אי מסירת מידע
- ההסכמה יכולה להיות בעל"פ ס' 14 א חוץ מחריגים המחייבים כתב- ניתוח, יש למסור מידע גם על הסכנה שבאי קבלת הטיפול ס' 13בג. אי אפשר לקחת הסכמה כשהמטופל מטושטש כבר (דעקא)

חריגים: (ס' 13-15)

- ס' 15 מטופל יכול לתת טיפול שלא דובר עליו גם בלי הסכמה מדעת כאשר (א) מצבו של המטופל אינו מאפשר קבלת הסכמה (ב) לא ידוע למטפל כי המטופל או אפוטרופוסו מתנגדים לקבל הטיפול (ג) אי אפשר לקבל את הסכמת בא כוחו
- ס' 15 מטפל יכול למנוע מסירת מידע למטופל באישור וועדת האתיקה אם (א) נמסר מידע המספיק להסכמה מדעת (ב) צפוי שהטיפול ישפר את מצבו של המטופל באופן ניכר (ג) קיים יסוד סביר להניח שהסכמה תינתן למפרע לאחר הטיפול

(ד) מצב חרום רפואי רשאי המטפל לתת טיפול ללא הסכמה אם לא ניתן בנסיבות לקבל הסכמה מדעת • **ס' 24(8) לפקנו**: המעשה נעשה בתוו"ל כשיש יסוד להניח שהיה לטובת הנפגע ולא הייתה אפשרות לקבל את הסכמתו

אפשר לתבוע גם בגין הפח"ח אם לא הייתה הסכמה מדעת שהרי זהו יחובה על פי חוק זכויות החולה

קש"ס: האם יש להוכיח שאילו קיבל הסברים לא היה מסכים?

בתקיפה לא צריך להוכיח קשר סיבתי (**רייב, דעקא**)

ברשלנות כן צריך להוכיח בעניין נזק רפואי אך בעניין פגיעה באוטונומיה אין צורך (זהו ראש נזק בפני עצמו **דעקא**)

האם נכון להגדיר מקרים רפואיים כתקיפה?

בייניש בדעקא: רק בטיפול שונה במהותו ממה שהוסכם, כשלא נמסר כלל מידע או טיפול בעל כורחו של המטופל **שטנדל** אפילו הסבר לא מספיק נחשב תקיפה

מטרדים - עולה מתמשכת

סוגי מטרדים בפקודה:

ס' 44 מטרד ליחיד- הגנה על בעל מקרקעין או בעל זכות בהם. הפרעה לשימוש או הנאה סבירה של בעל המקרקעין

ס' 42 מטרד לציבור- הגנה על הציבור בכללותו. יצירת סיכון או מכשול לציבור

ס' 48 הפרעה לאור שמש

ס' 48 א מניעת תמיכה- מקרקעין תומך במקרקעין שכן אם תוטרד התמיכה

מטרד לציבור ס' 42

הגנה על הציבור בלי זכות קניינית, מפני סכנת חיים, בטיחות, נוחות, בריאות

יסודות:

1. מעשה שאינו כדין או מחדל משפטי =

• (על פי **ס' 14 לחוק המקרקעין** זכות על קרקע אין בה כדי להצדיק גרימת אי נוחות לאחר)

• **פס"ד אתא** כשמקור המטרד חוקי זה לא סיבה לדחות תביעה.

• חשין- לא צריך להראות שהופר חוק אלא שאין שום דבר שמרשה למטריד להטריד

• קרמינצר- מעשה בלתי סביר בנסיבות העניין, ניתן לפרש בהתאם לנסיבות (מפעלי רכב אשדוד) לדוג' **ס' 48 ב** שימוש

הדרוש לציבור איזון אך עדיין יהיו פיצויים, **ס' 74 לעניין צו מניעה** גם כאן נאזן לא תמיד ניתן צו מניעה אלא פיצוי.

2. **פגיעה בציבור** = (בריאות, בטיחות, נוחות) נבדוק לפי **מספר מאוימים** אנשים בלתי מסוימים, כמות גדולה ולפי מקום יצירת הסכנה האם הסכנה היא ברשות הרבים (**אבישר**)

למי יש זכות לתבוע (ס' 43)

• היועמ"ש לשם מתן צו

• אדם שסבל נזק ממון **טדסקי**- כמו בס2 הגדרות הפסד הניתן לכימות **אנגלרד**- נזק מיוחד לו יותר משאר הציבור

קרמינצר- גם נזק גשמי וגם נזק מיוחד לו **קליימן**- גם נזק של הנאה הוא ממוני

• יש להוכיח קש"ס עובדתי ומשפטי בין המטרד לנזק

החוק למניעת מפגעים סביבתיים (ס' 2א) מפורט בהמשך- מוסיף על מטרד לציבור: כל אזרח שנפגע או עומד להיפגע

רשאי לתבוע גם אם לא סבל נזק ממון ולקבל צו בלבד כאשר יש פגיעה בבריאות אדם או גרימת נזק (למעט מפגע

סביבתי חוזר שם ס' 9 לחוק יקנה פיצוי, ס' 9ב: אם נתבקשת לתקן ולא תיקנת תפצה) הנתבע יכול להשתמש **בס' 3** של

אותו חוק- שיקולי הפגיעה שתביא הפסקת המטרד מול הפגיעה במוטרידים.

הגנות:

• **ס' 48 ב** נועד לטובת הציבור, המטרד סביל ונעשה מאמץ להקטין את הנזק (**פס"ד פלגמן- בריכה ציבורית**) אך **בפס"ד**

אתא נפסק שהתובעים לא אמורים לשאת על כתפיהם את תועלת הציבור ולכן אין משמעות לרווח של המטרד עבור כלל

הציבור על חשבון נוחות התובעים זאת אומרת "אולם רשאי בית המשפט לפסוק פיצויים" על פי ריך חובה לפסוק פיצויים בשל הסיבה לעיל.

פס"ד אבישר- מטרד לציבור לא סותר אפשרות לתבוע גם בגין מטרד יחיד

מטרד יחיד ס' 44

רק בעל מקרקעין שניזוק יכול לתבוע שכם יש גרימת שלילת הנאה סבירה מהמקרקעין

יסודות:

1. **התנהגות הנתבע** = יצר את המטרד מתנהג בעצמו, מנהל את עיסוקיו, משתמש במקרקעין התפוסים בידו

2. **הפרעה של ממש** = האם הנזק משמעותי, מוחשי, מתמשך. הפרעה נמדדת על פי האדם הסביר (**פרישט**)

3. **שימוש סביר או הנאה סבירה במקרקעין** = נשקול לפי מקום וטיב במקרקעין (**אתא**): "מי שגר בעיר אינו יכול לדרוש

מעטה שתיקה בכל העת אך רעש תעשייתי אינו בגדר תופעה המחייבת להיסבל) **חומרת הפגיעה בריאות, רעש השימוש**

שנעשה במקרקעין בית חולים, משהו פרטי. ס' 48 ב- טובת הציבור (תעסקה) ומנגד **חוק המקרקעין ס' 11/14** הזכות

לבעלות אין בה כדי להצדיק עשיית נזק או גרימת אי נוחות לאחר. **אתא**- הדגש הוא על תוצאות המעשה ולא טיבן **חוק המקרקעין ס' 17** בעל מקרקעין יכול לדרוש ממי שאין לו זכות שיימנע ממעשה שיש בו משום הפרעה **4. סבל מהם נזק** = ס' 2 הגדרות. נזקי גוף, אם אין נזק על פי **אבישר** אפשר לתבוע על פי החוק למניעת מפגעים-כנוביץ ללא הוכחת נזק. לא ניתן לתבוע בגין נזק עתידי אלא אם יוכח בוודאות שיקרה (**נוצר נ מדיסנטר**) **5. אשם** = המטרד הוא כתוצאה מהתנהגות הנתבע

חוק כנוביץ- החוק למניעת מפגעים- אוסר על רעש וריח ס' 2,3 ו131 רלוונטים כל מה שמופר דינו כדין מטרד יחיד- לא ניתן לתבוע בגין הפח"ח

- כל אחד יכול לתבוע ולא רק בעל מקרקעין
- נטל ההוכחה על התובע וצריך להוכיח רק רעש או ריח בלתי סבירים
- חזקה שרעש מעל התקנה הוא בלתי סביר ס' 10(1) אך גם רעש מתחת יכו להוות מטרד

החוק למניעת מפגעים סביבתיים

מטרד ליחיד- מוסיף עוד מפגעים סביבתיים מעבר רעש וריח כמו זיהום מים, מי ים, פסולת, קרינה או חומרים מסוכנים. כמו כן אם לא מצליחים להוכיח הפרעה להנאה סבירה אפשר להראות שרעש בלתי סביר לפי ס' 2 מטרד לציבור- כל אזרח שנפגע או עומד להיפגע רשאי לתבוע גם ללא נזק ממון וחייב להודיע למפריע. אך יקבל רק צו.

הסתרת שמש: ס' 48 לפקני"ז נותן 4 יסודות: [] מניעה/ חסימה/הפרעה שאינה סבירה [] מקום וטיב ההפרעה [] טרם ההפרעה נהנה התובע מ15 שנה הנאה של אור שמש [] הסעד הוא צו מניעה בלבד.

מניעת תמיכה: ס' 48 א לפקני"ז: [] תמיכה עובדתית במקרקעין [] אקטיבית [] מנע או שלל תמיכה בעבר.

הגנות:

מטרד קיים: היה קיים עוד לפני שהתובע הגיע, יהיה שיקול בהוצאת צו(ס' 46)

טובת הציבור: כפי שציינתי לעיל

סייג צו מניעה: ס' 74 בשלוש תנאים מצטברים: פגיעה קטנה, ניתן להעריכה בכסף, ציווי יהיה התעמרות בנתבע

צו מניעה או פיצויים:

התאורמה של קוז: עסקה מתקנת. עבור הכלכלנים עדיף שמפעל ימשיך לפעול אך מבחינת צדק מתקן הדגש הוא על המוטריד. ← לזכור שישלמו פיצויים שיורידו מההכנסה שלהם ולכן זה גם הפנמת עלויות.

צו שמקורו בפגיעה עתידית quia timet צריך לבחון.

קליימן: בבחירת סעד יש לשים לב איזה תוצאה תושג מכוח צו ואיזה מכוח פיצוי (לראות שאין פגיעת יתר בפוגע שעולה על נזקו של הנפגע)

טזסקי: בבחירת צו או פיצוי יש חשיבות רחבה להשלכה של אי מתן צו שהוא מעבר לפגיעה הפרטית של התובע (גם אם התובע יסתפק בפיצוי- מה עם הנזק שייגרם מהשארית המטרד על תילו היא פגיעה באקולוגיה) העדפת פיצוי על צו נותנת לגיטימציה למפעלים להציג עבודה גמורה לציבור תוך הסתמכות שלא על נקלה יעז אזרח להתעמת מולם **שיקולי מדיניות** לכאן ולכאן: טובת המדינה, מפזר נזק, התרעה וכולי.

הפרת חובה חקוקה - ס' 63 - גם באין רשלנות, יוצר חבות נזיקית

• **רשלנות**- רק לעיתים רחוקות תשמע טענה של רשלנות תורמת של הנפגע, במקרה שהייתה קיצונית.

• **אשם תורם ס' 68** - אם הופרה חובה שמטילה אחריות מוחלטת לא תשמע טענת אשם תורם אלא במקרים קיצוניים ביותר (**פס"ד אטדג**- העובדת שנחתכו לה האצבעות לקחו בחשבון אשם תורם אבל נתנו פיצויים)

• **הסתכנות מרצון ס' 5א**- אם הוגשה תביעה בגין הפרת חובה חקוקה, הנתבע לא יוכל לטעון להגנה מכורח הסתכנות מרצון כאמור בס' 5ב.

יסודות העוולה (פס"ד ועקנין):

• **חובה המוטלת על המזיק מוכח חיקוק**- כולל חוק, תקנה, חוקי עזר, תכניות בניין עיר

1. **אם החוק מסמיך ולא מחייב** (בעיקר עיריות) **פס"ד גרובנה** שמגר קבע שלא מספיק חוק המעניק סמכות, אך אם העיריה אוכפת את סמכותה והאזרחים מסתמכים על זה תיתכן עוולה

2. **חובה הכוללת הגנה למי שמפר אותה**- צריך לבדוק מה טיב ההגנה: האם משמועתה היא שאין עברה או שיש עברה שקיימת עברה לצד הגנה ואז אפשר לתבוע

• **החיקוק נועד לטובת הניזוק**- לפרש לפי תכלית החקיקה- גם חיקוק שמטרתו כפולה ונועד להגן על אינטרס ציבורי וגם על פרט ופרט שנפגע כתוצאה מהפרת החובה **סולטאן**- האישה שגורשה ולא קיבלה מזונות תבעה על חוק העונשין ברק אמר ב**ועקנין** שציבור מורכב מהרבה פרטים, בד **בבריגה נ מוסטפה** אפשר לבסס הפח"ח על תקנות תעבורה. **לכדר**- הרים מישהו שנפגע מה שגרם למרים לפגיעה. פקודת הבטיחות בעבודה נועדה להגן על עובדי המפעל אך לא על עובד שפועל לא לצורכי המפעל (הרמת מתעלף) ולכן זה לא הפח"ח שכן החובה היא להגן על מי שזקוק לעזרה ראשונה ולא להגן על מי שמושיט יד. **רוטימן נ בנק מזרחי** עדות שקר היא לטובת אינטרס ציבורי ולא בעל הדין, שיקול מדיניות- לא רצו שכל

נתבע יהיה חשוף **פריצקר** לא התקבלה תביעה על הפח"ח כי מטרת החיקוק האוסר נסיעה בטרקטור בכביש היא הסדרת התנועה לא פגיעה בבני אדם

המזיק הפר את החובה המוטלת עליו

ההפרה גרמה לנזק- נזק + קש"ס בין ההפרה לנזק

קש"ס עובדתי מבחן האלמלא האם אלמלא אותה הפרה היה נגרם הנזק?

קש"ס משפטי מבחן הסיכון (ועקנין) כל תוצאה מזיקה שנופלת למתחם הסיכון אותו ביקש המחוקק למנוע **מבחן השכל הישר** התכונות שמאפיינות את ההפרה כאסורה הם אלו שתרמו בפועל להיווצרות הנזק

הנזק שנגרם הוא מהסוג אליו התכוון המחוקק- לא מספיק שהחוק אמור להגן מפני נזק גופני בכללי אלא שהנזק התרחש בדרך עליה חשב המחוקק (אופן קרות הנזק ולא רק סוגו **בריגה**- תקנות התעבורה האוסרות נסיעת טרקטור על כביש נועדו למנוע גודש תנועה ולא נזק פיזי. **קונקטיב גרופ**- מזוז: עבירה פלילית לא תובעים בהפח"ח, ברק ארז: ניתן.

האם החיקוק לפי פרושו הנכון התכוון לשלול את התרופה עפ"י הפקנ"ז? (אם כן אין הפח"ח) ברירה המחדל היא שלא התכוונו לשלול (ועקנין). טל ההוכחה על הנתבע. סנקציה פלילית לא שוללת תרופה נזיקית (**סולטאן**), **ברטימן נ בנק מזרחי** הייתה כוונה לשלול כי עדות שקר היא לטובת אינטרס ציבורי. אין שיקולי מדיניות בגינם יש לשלול תרופה.

רשלנות - ס' 35,36 - יסודות העוולה מודל ישן-ברק בועקנין

1. חובת זהירות- הדין מטיל חובת זהירות על "שכן" **מטרני**: השכנות אינה גאוגרפית אלא שכן הוא אדם שניתן לצפות שיפגע לא חשוב מי הוא והיכן.

חובת זהירות מושגית: האם באופן כללי קיימת חובת זהירות בין סוג האנשים שהנתבע שייך אליהם לסוג האנשים שהתובע שייך אליהם ביחס לסוג הנזק ואופן התרחשותו?

• **צפיות טכנית**- האם יש יכולת לצפות את הנזק ואופן התרחשותו

• **צפיות נורמטיבית**- האם אנו רוצים להטיל חובה על אותם אנשים לצפות את הנזק ולפעול בהתאם

שיקולי מדיניות: (**פס"ד לוי**) **מדיניות שיפוטית**: הסתברות ההתרחשות, ההוצאות הכרוכות במניעה, מי מונע הנזק הטוב ביותר

שיקולים בנוגע למזיק: האם הוא מפזר נזק טוב-ביטוח, המדינה, רשות שלטונית, כיס עמוק **שיקולים לגבי הפעילות המזיקה**: אינטרס חברתי- פעילות ציבורית תורמת, נגרמה על ידי צד ג' (ועלס נ אגד), הבחנה בין מעשה למחדל, היה הפר חובה חקוקה, תביעות בתוך המשפחה (אמין) **שיקולים בנוגע לניזוק**: נזק גוף, נזק נפשי, נזק כלכלי, קטין, ניזוק שניסה להציל

חובת זהירות קונקרטיבית: האם הנתבע הקונקרטי שלפנינו חב חובת זהירות קונקרטיבית כלפי התובע הקונקרטי ביחס לנזק הקונקרטי והאופן הקונקרטי בו אירע.

• **צפיות טכנית**- האם יש יכולת לצפות את הנזק ואופן התרחשותו

• **צפיות נורמטיבית**- האם אנו רוצים להטיל חובה על אותם אנשים לצפות את הנזק ולפעול בהתאם

2. הפרתה על ידי התרשלנות- מעשה או מחדל שאדם סביר לא היה עושה באותם נסיבות.

• **מבחן לרנד הנד**- נטיל אחריות כל אימת שנטל אמצעי הזהירות הדרוש למניעת הסיכון הוא פחות ממכפלת הנזק כפול סיכוי התרחשותו. **בפס"ד סבג** מוסיפה **דורנר** את הנחת העבודה על פיה אם האינטרס הציבורי גבוה ההוצאות למניעה נמוכות והסבירות להתרחשות גבוהה יגבר הסיכוי להאשים את המזיק **ברק** מנגד לא מסכים עם הנחת העבודה שכן זהו קיצור דרך לשופטים.

• **מבחן האדם הסביר**- (אובייקטיבי, ועקנין) מה אדם סביר (איש מקצוע סביר/ רופא סביר) היה עושה בסיטואציה.

• **הפח"ח שהופרה** יכולה להיות אינדיקציה להתרשלנות... גם המחוקק חושב.

• **גם מעשה מכון** יכול להיות התרשלנות אם אדם סביר לא היה עושה אותו באותן נסיבות (**אמין נ אמין**)

3. נזק+קש"ס-

• **נגרם נזק**

• **קש"ס עובדתי מבחן האלמלא** - אלמלא פעילות המזיק לא היה נגרם נזק (**מבחן הדיות** כשיש 2 סיבות לנזק- האם די בהתנהגות של אחד מהמפגעים)

• **קש"ס משפטי מבחן הצפיות** האם היה יכול לצפות את הנזק **מבחן הסיכון**- האם הנזק נמצא בתחום הסיכון של פעילות המזיק **מבחן השכל הישר** האם תכונות התנהגות המזיק תרמו להתרחשות (גורם זר מתערב).

רשלנות - ס' 35,36 - יסודות העוולה מודל חדש- עמית בפלוני. נשתמש כאשר ברורה חובת הזהירות (חזקת רופא-

חולה, מורה-תלמיד) לא צריך במבחן!

1. האם הייתה התרשלות- מעשה או מחדל שאדם סביר לא היה עושה. להראות שהיה משהו לא בסדר. מבחנים: **האם מודבר בסיכון צפוי?** האם המזיק היה יכול לצפות את הסיכון. מה אדם סביר היה עושה אחרת **האם מודבר בסיכון סביר:** לרנד הנד- נטיל אחריות כל אימת שנטל אמצעי הזהירות הדרוש למניעת הסיכון הוא פחות ממכפלת הנזק כפול סיכוי התרחשותו **(בפס"ד פאר** נקבע שבית חולים צריך לערוך גם בדיקות נדירות אם בעיה פוטנציאלית ידועה)

2. קש"ס האם נגרם נזק-

קש"ס עובדתי מבחן האלמלא – אלמלא פעילות המזיק לא היה נגרם נזק
קש"ס משפטי מבחן הסיכון- האם הנזק נמצא בתחום הסיכון של פעילות המזיק **מבחן השכל הישר** האם תכונות התנהגות המזיק תרמו להתרחשות

3. חובת זהירות- האם ישנם שיקולי מדיניות השוללים הטלת אחריות? (הרתעת יתר, כיס עמוק, פעילות ציבורית)

מצג שווא רשלני – ס' 55 (גם הטעיה מכוננת היא רשלנות)- דנים בחובת זהירות מושגית

פס"ד ויינשטיין - מיכל מים שנבנה ע"י תכנית רשלנית של מהנדס- גם בתו"ל נחשב מצג שווא התנאים לאחריות:

- מצג שווא הניתן בקשר לעסקה ובמהלך עסקים רגיל- לא שיחת אקראי
- הנתבע ידע או היה צריך לדעת שהתובע או אנשים מסוגו עתידים להסתמך על המצג- קש"ס בין המצג הרשלני לנזק
- בנק מסד** לא היה קש"ס כי נחתמה העסקה עוד טרם לקח חו"ד מרואי החשבון
- עמידר** קיימת הסתמכות בתלוי איך המסתמך תופס את הצד השני וכמה מסתמך עליו (הצד השני לא חייב להיות בעל מקצוע)
- אילנקו, מסד** לא חייב שיוצר המצג יקבל תמורה. רלוונטי גם למחדל וגם למעשה
- **המסתמכים ידועים ומוגדרים**- קהל מדויק ולא כלל הציבור, להקטין נתבעים לא רלוונטיים, הסתמכות על תור בעיתון לא תכנס כי כמות המסתמכים לא מוגדרת
- **הנזקים הכספיים ניתנים להגדרה מראש**- צריך לדעת מה היקף הנזק

הזק על ידי כלב-

ס' 41א- נזקים שנגרמו על ידי כלב. יחויב בעליו או מהחזיק בו לפצות את הניזוק בלי קשר להתרשלות מצד הבעלים
ס' 41ב- הגנות. לא תהא הגנה לבעלים בתביעות כאלה אלא אם כן: (1) הניזוק התגרה בכלב (2) הניזוק תקף את הבעלים או מי מבני משפחתו (3) הסגת גבול של הניזוק במקרקעין של הבעלים
ס' 41ג- שמירת דינים. אין סימן זה גורע מזכויות אחרות לפי פקודה זו או לפי כל דין אחר

אחריות בגין נזק נפשי-

נזק נפשי- נזק הנגרם לנוחות של אדם להבדיל מגופו. משפיע על מצב רוחו, תחושתו שפויות או בריאותו הנפשית. עלול לגרום ל:

- נזק ממוני- פגיעה בהשתכרות, חוסר תפקוד, טיפולים נפשיים
- נזק לא ממוני- ראש נזק כאב וסבל, דכאון, חרדה

גורדון: נזק על פי ס' 2 הוא גם אי נוחות וחרדות וחמור לא פחות מזנק ממוני.

בוסקילה: נפגע ראשי או אדם שהיה עד למות אדם קרוב יכול לדרוש פיצוי נפשי, זנק גוף זה גם נזק נפשי "יהיה זה מלאכותי להפריד בין נזק נפשי לנוכחות אירוע" (בן פורת)

פסיקה אנגלית אין ח"ז כלפי פגיעה נפשית לקרוב משפחה כדי למנוע הצפה של תביעות שאינן קשורות לתאונה **אלסוחה**: יש ח"ז לפגיעה נפשית כלפי אדם שקרוב שלו נהרג עקב התרשלות (נפגע משני) על פי 4 כללים:

זהות התובע (דרגה ראשונה למת- לא קרבה ראשונה נשאר בצ"ע)

התרשמות ישירה מהאירוע- ניתן גם מכלי שני כמו טלוויזיה או רדיו כשהנזק צפוי

מידת הקרבה במקום ובזמן לאירוע- הזירה היא גם בית החולים שכן גם אם נעדר דרסטיות של האירוע עצמו גם זה קשה. צריך קש"ס עובדתי ומשפטי

נזק נפשי קשה ומהותי בלבד, פסיכוזה או ניורוזה

שמגר בשניידר: אין לדחות על הסף תביעות בהם לא נכח הניזוק. זכאים לפיצוי ממוני

אלסוחה: ח"ז כלפי מי שבחר להיחלץ להציל ולקה בנפשו בשל שיקול מדיניות של עידוד עזרה.

לוי לא חייב להיות בקרבת מקום לאירוע או בזמן כל עוד יש קש"ס. אפשר להתרשם מהנזק גם דרך טלוויזיה אם הנזק צפוי

אחריות המדינה בנזיקין (חובת זהירות)- נבדוק בצפיות נורמטיבית (מושגית). האם מצפים מהמדינה

לח"ז כלפי אזרח? ** לזכור שלמדינה יש ח"ז כלפי אזרחיה מכוח חוק הנזיקין האזרחיים ס' 2.

- נבדוק פעילות שנעשתה על ידי רשות שלטונית. האם אופייה פרטי או שלטוני? אם פרטי- נטה יותר להאשים
 - אחריות אישית/ שילוחית? אם אישית- אבחנה בין מעשה למחדל
 - האם ניתן להצביע על הסתמכות של הפרט על פעילות הרשויות? **ר.ג.מ.** פרצו לחנות שמערכת האזעקה שלה הייתה מחוברת למשטרה, המשטרה יצרה הסתמכות תבכך שחברה עצמה למפעל ולכן חייבת
 - סוג הנזק- נפשי/ גוף/ לא ממוני
 - מה המשמעות של הטלת אחריות-שיקולי מדיניות
 - חריג: האם מדובר במקרה המצוי בשיקול דעת חזק של הרשות? 5 תנאים **פס"ד לוי** (**שתיל**- בוטל החריג) **גרובנר**- יש הסתמכות ואז יש ח"ז.
1. יש לרשות מספר אלטרנטיבות
 2. הדין אינו קובע החניות כיצד על הרשות לבחור ביניהן
 3. שיקול הדעת מחייב הכרעה בין 2 שיקולים חברתיים פוליטיים או כלכליים
 4. עניין התביעה הוא בהפעלת שיקול דעת עצמו ולא אופן יישומו במקרה ספציפי
 5. ההחלטה דנה בסיטואציה בה פועלת הרשות בכובעה השלטוני ולא כובעה הפרטי

מדינה יכולה לחוב בשני סוגי אחריות:

- **אחריות שילוחית:** (ס'13-14) אחריות בגין מעשי נזיקין של עובדי מדינה ושולחיה. יש להוכיח כי בוצעה עוולה, וכדי לתבוע מעביד יש להוכיח שהעוולה בוצעה במסגרת ובזמן העבודה. אם הוכח שהמעוול פעל כשלוח המדינה- נתבע רק את המדינה ולא את העובד אישית. אם תובעים רק עובד ולא מעביד והעובד יוצא חייב הוא יכול לקבל שיפוי מהמעביד כי גם לו יש אחריות.

אחריות אישית:

- **מעשה נזיקי שנעשה על ידי ארגון של המדינה** כמו הכנסת או הממשלה. **מדני לוי** מפקח הביטוח התרשל כשלא בדק שהביטוח מחו"ל במצב קשה ולא ביטל רישיונה. **שמגר**- יש לראות את אחריות המדינה כאישית ולא שילוחית וזאת על ידי שני שלבים: להראות שעובד שהתרשל חב בנזיקין ואז להראות שביצע העוולה במסגרת ס'13- עבודתו כעובד של המדינה. כך מגיעים למדינה. כך שאם הוא התרשל- גם המדינה התרשלה (לא יחול על אנשים שיש לתפקידם סמכות סטטוטורית לפעול לבד)
- **מחדל מחובה המוטלת על המדינה** ייתכן שמכוח ח"ז ברשלנות או הפרת חובה חקוקה.

סיגים:

- **ס'42** לפקודת הפרשנות- אין חיקוק בא להטיל על המדינה חובה אלא אם נאמר בו במפורש
- **ס'3** לחוק אחריות המדינה אין המדינה אחראית בנזיקין על מעשה שנעשה בתחום הרשאה חוקית, או בת"ל תוך שימוש מדומה בהרשאה חוקית אך אחראית היא על רשלנות שבמעשה
- **ס'5 לחוק הנזיקין האזרחיים** אין אחריות בפעולה מלחמתית
- **ס'6 לחוק הנזיקין האזרחיים** אין אחריות על חבלה במהלך שירות צבאי ס'7 כני"ל על מוות
- **ס'7א** לפקני"ז לא תוגש תביעה נזיקין נגד עובד ציבור על מעשה שעשה במילוי תפקידו אלא אם נעשה במתכוון וכדי להזיק
- **ס'7 ב+ג** לפקני"ז עובד מדינה המואשם במעשה מסוים, המדינה יכולה למחוק את התביעה ולהכנס כנתבעת במקומו אם סברה שעשה אף זה בכוונה יכולה להימנע מהתערבות. עובד יכול לבקש שיפוי מהמעביד בהודעת צד ג' אם נתבע לבד

התפתחות הפסיקה:

- השפל- **שחאדה** אין להעלות על הדעת שהמדינה תהיה אחראית בנזיקין על כל מעשה רשלנות של פקידיה
- גאות- **ר.ג.מ.** המשטרה בהסכמתה יצרה הסתמכות ויחסי שכנות מהם נובעת ח"ז. אי אפשר לתבוע משטרה באי מניעת פשע בכל אירוע
- התאזנות- **לני** חריג שיקול הדעת- החלטה שכולה ישקול דעת אין אחריות על המדינה (לא התקבל על ידי ברק ופס"ד **שתיל** בו השופט לוי קובע כי אין מקום לחריג)

חריג שיקול הדעת:

1. יש לרשות מספר אלטרנטיבות
 2. הדין אינו קובע החניות כיצד על הרשות לבחור ביניהן
 3. שיקול הדעת מחייב הכרעה בין 2 שיקולים חברתיים פוליטיים או כלכליים
 4. עניין התביעה הוא בהפעלת שיקול דעת עצמו ולא אופן יישומו במקרה ספציפי
 5. ההחלטה דנה בסיטואציה בה פועלת הרשות בכובעה השלטוני ולא כובעה הפרטי
- ניס:** המשטרה לא זכאית לחסינות בגין נזקים שגורמים פעולות או מחדלים שלה כשיש הסתמכות עליה

- **שיקולי מדיניות נגד חיוב המדינה:** הרתעת יתר של המדינה, הצפת בתי המשפט כי המדינה נוגעת בהמון תחומים, עיוות שיקול הדעת- המדינה תוותר לחזקים שיאיימו לתבוע סכומי עתק ותפגע באזרח הקטן, פגיעה בהפרדת רשויות- השופטת תבקר את המבצעת מה שיצור פגיעה בהפרדה, הציבור ישלם במיסים על חיובי המדינה
- **שיקולי מדיניות בעד חיוב המדינה:** היא כיס עמוק, הנזק מפוזר על כל האזרחים, צק חלוקתי- גוף חזק לעומת פרט

קטן, אחידות בין משפט ציבורי לפרטי- כולם נשפטים, פיצוי הניזוק, הרתעה- הרשות תיתן עינה לנזקים שהיא עלולה לגרום

אחריות ברשלנות של מחזיק ובעל מקרקעין- (ח"ז)

- נזק שנגרם בשל מצבם או תחזוקתם של המקרקעין (פאסיבי)
- נזק שנגרם בשל פעילות אקטיבית של אנשים או בעלי חיים על המקרקעין (אקטיבי)
- מטילים יותר אחריות על מעשה אקטיבי, **ס' 37 הגנה** חל על מסיג גבול בפגיעה פאסיבית ולא אקטיבית

סוגי העוולות שאפשר לחייב בהן בעל מקרקעין:

- רשלנות אם יש חובת זהירות התרשלות ונזק
- הפח"ח כשיש חובה מפורשת בחוק לנקוא אמצעי זהירות והם לא ננקטו
- אחריות על כלב שגרם נזק גוף ס' 41 אש
- מטרדים לציבור כמו עץ שנפל לשטח ציבורי מתוך המקרקעין

אחריות בעלים שאינו מחזיק:

- בעלים שהעבירו לחלוטין חזקה ושליטה לאחר- פטורים, אך אם המפגע היה קיים לפני כן ולא ננקטו אמצעים לתקנו או שהתיקון בכל מקרה היה באחריותו- הוא כן אחראי **פס"ד בלילתי** מרפסת שהתרסק על מסדרון בשטח ציבורי בבניין.
- בעל הבית טען שזו אחריות הדיירים אך נפסק שלא הועברה החזקה
- **ועקני** בעלים נושא תמיד בח"ז מושגית, קונקרטיית תיבחן לפי הזיקה לנכס. יכולתו וחובתו לצפות את הנזק ואפשרות המניעה. אם הבעלים בחוזה שמר לעצמו זכות פיקוח יש לו אחריות רבה יותר. כשיש זיקה גלויה יש גם הסתמכות

אחריות על מעשי אחרים:

ועלס נ' אגד: חרדי שהוכה בתחנה על ידי אנשים. מחזיק המקרקעין יכול להימצא אחראי על מעשי פשע בשטחו. נבדוק אחריות:

1. האם המחזיק היה מודע לפעילות בעבר?
2. האם צפה או צריך היה לצפות את הפעילות הזו?
3. האם המעשה העברייני שגרתו או חריג במקום?
4. האם המחזיק הוא בעל שליטה או פיקוח במקום?
5. האם סביר שהנפגע יסמוך על המחזיק לשמירת בטחונו?
6. שיקולי מדיניות

הגנה: אחריות ברשלנות כלפי מסיג גבול- אם חל סייג אין אחריות

ס' 37 פטור לגבי מסיג גבול רק בגין פגיעה פאסיבית

נטל ההוכחה בשני שלבים

1. על הנתבע להוכיח שהתובע היה מסיג גבול
2. התובע צריך להוכיח שנכנס בתו"ל ובלי כוונת עברה- **אם הצליח אין הגנה ונעבור לבדוק התרשלות כסדרה**
- מהי כניסה בתו"ל? **סמרה נ' קיבוץ פרוד מרגלית** בלי כוונה לגרום נזק ולבצע עוולה שהיא לא הסגת גבול **כהן** בלי לדעת שזו הסגת גבול. אם הנזק היה קורה למבקר חוקי אין הגנה **צימרמן** ילד ננשך על ידי כלב גיל קטן מצביע על תו"ל והבעלים אשם כי לא שלט מספיק אך גם ההורים
- ס' 37 א-** סייג לאחריות על שטח צבאי- ההגנה על המדינה רחבה יותר: גם באקטיבי. עזבון נעמנה ילד נכנס לשטח אש ונפגע. הוא לא התכוון לעבור עבירה. יש להוכיח שהצבא ידע על הימצאותו באופן כללי לא ספציפית על הילד.

אחריות מוגברת בנזיקין – ס' 41-38 תחת התרשלות היפוך הנטל!!

מתי נשתמש? בתביעה: מציגים את יסודות הרשלנות וכטענות חלופיות את הסעיף הרלוונטי מאחריות מוגברת. צריך להוכיח שהיה דבר מסוכן/חיה/אש/אפשר היה לדעת/אי אפשר היה לדעת. **בהגנה:** הנתבע יכפור בכל ויביא הוכחות שיפריכו- זו חיה מבויסת וכו. **במשפט** השופט יכול להסתפק ברשלנות רגילה או לבחון את אחריות מוגברת ולומר שחובת ההוכחה על הנתבע. אם השופט לא משוכנע אזי אחריות מוגברת תכריע את הדין. אם תתקיים אחריות מוגברת השופט יקבל את התביעה כי נטל השכנוע עבר לנתבע והוא לא הצליח להוכיח שלא התרשל.

בהתקיים יסודות עובדתיים מסוימים נטל הראיה מתהפך ומחייב את הנתבע להוכיח היעדר רשלנות. רלוונטי רק לסוגיית ההתרשלות ולא חובת הזהירות או הקש"ס. **אנגלרד**- נרחיב היפוך ראיות גם להוכחת קש"ס במקרים בהם לתובע אין ידיעות לגבי הקש"ס. נימוקים **(נוימן נ' כהן)**

1. **גורם ההסתברות:** קריאת הנתונים הראשונית כבר יוצרת בירור נגד הנתבע כיוון שהסיטואציה מלמדת על פי ניסיון החיים שהנתבע נהגר בחוסר זהירות מספקת
2. **צדק דינני:** לנתבע יש יתרון מובהק בהבאת המידע
3. **קידום מטרה סוציאלית או כלכלית רצויה:** מטרת דיני הנזיקין-הרתעה וגם צדק- הנטל על הנתבע.

מתי יתהפך הנטל?

- כשהסיבות הפיזיות לתאונה אינן ידועות גם בסוף המשפט (ישראלפט לא ברור איך נעלמה המעלית)
- כאשר בפני בית המשפט שתי גרסאות סותרות על הנסיבות- המוציא מחברו עליו הראיה, אך לא היה ניתן להוכיח לכאורה הנתבע פטור אך אם מתקיימים התנאים לעלי נטל השכנוע יעבור

דברים מסוכנים נמלטים – ס' 38 על שניהם יש אחריות מוגברת (בדבר מסוכן רק במקרה של עזיבה או מסירה (אגרנט בפישמן) **נדון בזה תחת רשלנות

יסודות: 1. הנזק נגרם על ידי דבר מסוכן 2. הנתבע היה בעליו או ממונה עליו 3. יש מודעות של הנתבע לסיכון בדבר 4. עזיבה או מסירה של החפץ נמלטים 1. נגרם נזק 2. על ידי שנמלט הדבר העלול לגרום נזק בהימלטו 3. התובע הינו תופס הנכס ממנו נמלט הדבר

פישמן נ' היועמ"ש מגדיר דבר מסוכן: דבר מסוכן מטבעו מפאת תכונותיו המיוחדות, תכונות המושגות לו ולדברים זהים אחרים, תכונות קבועות ולא משתנות מפאת הנסיבות, מקור הסכנה בשימוש רגיל, הסעיף חל רק במקרה של עזיבה או מסירה של הדבר- **אגרנט פרימה** למרות שכיסא נוח לא מסוכן מטבעו כזה שמתוכנן לא טוב יכול להיות מסוכן **לפידות נ' שליסר** קיבל אוטו מהחברה והיו בו פגם ומדבר בדבר מסוכן שנמסר לידו כי לא ידע לעמוד על הבעיות המכניות

אחריות בעל מקרקעין לגבי אש היוצאת משטחו – ס' 39

יסודות: 1. נזק שנגרם על ידי אש 2. הנתבע הבעיר או היה אחראי להבערתה/ 3. תופס מקרקעין או בעל מטלטלין מהם יצאה האש

- אתה הדלקת אש והיא באחריותך וזה ברור, החדשות היא שיכול להיות שאתה לא קשור לאש אך אתה תצטרך להוכיח שלא גרמת לה. **כורי נ' קש** עובד בבית מלאכה נפגע מאש ותבע את בית המלאכה. **לנדוי** פסק שכדי שתתקיים העילה האש חייבת לצאת מהמקרקעין ואם משהו ניזוק בתוך המקרקעין מהאש אין היפוך הנטל. **סייג**: הלכת כורי לא חלה כשהנתבע הבעיר את האש בעצמו. **יערי נ' זאב**: אש שיצאה מאחד לשני והוכח שמקורה בהצתה, **מיעוט** לא מתקיים ס 39 כי אין כאן אי וודאות **רוב** האש יצאה משטח של אדם ויש להוכיח שנקט אמצעים סבירים לשמור עליה ולא התרשל גם אם יודעים איך פרצה.

חובת הראיה ברשלנות לגבי חיה – ס' 40 (לא לשכוח סעיף היזק על ידי כלב)

יסודות: 1. נזק שנגרם על ידי חיה, חיות בר או חיה מועדת (לא רק גוף)- חיות בר היא כל חיה שכנהוג בישראל אין מחזקים אותה כלואה או בפיקוח, מועדת היא חזקה ראייתית שהחיה מסוגלת לתקוף 2. הנתבע הוא בעל החיה או הממונה עליה 3. חזקה עליו שידע ראייה קונקרטית ולא מה היה צריך **יזדקולה** לא צריך שהכלב יהיה מועד לנשוך אלא גם מועד לקפיצות **גיאור נ' זנדר** כלב שפרץ החוצה כששמע קטנועים **ביסקי** הבעלים הכיר את המנהג ולכן היה צריך לצפות, משעבר נטל ההוכחה אל כתפיו ולא הרימו- חייב ברשלנות צריך לצפות זה באופן כללי את הסכנה הפוטנציאלית.

הגנות לנתבע: הניזוק מסיג גבול, הניזוק התגרה בכלב או תקף את בעליו.

הדבר מעיד על עצמו – ס' 41

נוימן: **לנדוי במיעוט** סבר שאין הטיה של הכף נגד הנתבע אלא אין לו אפשרות להגיב לטענות התובע בראשיות הדיון דעת הרוב **אגרנט** סברו שסעיף זה כמו הקודמים מטיל חיוב על הנתבע במקרה של שוויון

יסודות:

1. לתובע לא הייתה ידיעה או יכולת לדעת את נסיבות המקרה המועד הוא הרגע בו התרחשה התאונה (**קופת עם, עוואד**) **רייך**: הרגע בו התרחשה ההתרשלות כמו **בפס"ד נעים נ' משרד החינוך** המדף שנפל על מורה. **מצא** תומך בזמן ההתרשלות (**ישראלפט**)
2. לנתבע הייתה שליטה מלאה על הנכס שגרם לנזק מבחינה משפטית ולא פיזית, **אנגלרד** האדם שבהתחשב בנסיבות יש לו את הסיכויים הטובים ביותר להכריע בנוגע למצבו של חפץ מסוים **רייך**: יש לומר בקשר לשאלת הרשלנות ולא למצבו.
3. מבחן ההסתברות- נראה לבית המשפט שיותר סביר שהגורם לנזק הוא הנתבע אין הוכחות פוזיטיביות להתרשלות אך סביר יותר שכן מאשר שלא, ולכן הראיה עוברת אליו. לפי ניסיון חיים **מזי נ' קוקה קולה** יותר סביר שהייתה התרשלות.
- **רז נ' בית חולים אלישע**- לא התקיים יסוד השליטה אך נקבע שהמקרה מדבר בעד עצמו וזו הגדלת התקוף של התנאי השלישי
- **דרוקמן נ' לניאדו**- העדר רשומה רפואית היא עילה להיפוך נטל. לא יצא חוטא נשכר וערב חוסר ראיות יצא זכאי

קשר סיבתי – ס' 64

נקודות מרכזיות:

- מזיקים עוקבים **רותם נ הנשווילי** המזיק המאוחר נושא בנזק
- מבחן הדיות- האם די במעשה עוולה כדי לגרום לנזק? חלוקה לפי אשם מוסרי
- דוקטרינת הנזק הראייתי- **גג** רופא יצא נזק ראייתי ולכן הוא יישא בנזק
- שאלת הקש"ס מתעוררת לגבי **עצם האחריות לנזק** ורואים את זה ברשלנות והפח"ח הדורשים קשר סיבתי בין המעשה לנזק כמו גם לגבי **היקף האחריות לנזק** כמה צריך לשלם שיקבע דרך קשר סיבתי. טענה לגורמים טבעיים אנושים אינה פטור

- קש"ס עובדתי- מבחן האלמלא** האם אלמלא הגורם היה קורה הנזק אם לא- יש קש"ס.
- מקרים בהם המבחן יביא לתוצאה אבסורדית: 1. **סיבתיות מצטברת**- שני גורמים גרמו לנזק וכל אחד מהם די לו כשלעצמו לגרום לאותו נזק (שני כדורים משני יורים פגעו באדם שנהרג) פתרון: **מבחן הדיות**- האם די היה במעשה שלך כדי לגרום לתוצאה?
 - 2. **סיבתיות חולפת**- רופא שמוסכניק התרשל בתיקון רכבו אבל ממילא לא היה מגיע ליעד כי גשר התמוטט עקב רשלנות המהנדס. תביעה נגד שניהם תיפול במבחן האלמלא פתרון: **מבחן הדיות/ גורם שבלעדיו אין**- כל אחד חייב יחד ולחוד
 - 3. **אי ודאות ומבחן האלמלא לא מספק ראיות עאיק** רופא התרשל ואמר שאין קשר עובדתי כי גם ככה לא היו מספיקים להציל פתרון: **מאזן ההסתברויות הכל או כלום** אם רוב הסיכויים שאלמלא ההתרשלות לא היה קורה הנזק אזי יש קש"ס ולהפך. צריך לבדוק בסטטיסטיקות של מקרים דומים.
 - 4. **היקף הנזק, ברור שפוסקים לפי אחוזי ההסתברות ונטורה** בית המשפט העריך את הסיכוי שהנפגע היה חוזר לעבוד כקצין ים 30 אחוז ולכן הוסיף לו שליש פיצויים משכר קצין ים
 - 5. **קש"ס בשני אירועים עוקבים הדיון הוא על היקף הנזק ולא על האחריות הנשווילי** נפגע באירוע ראשון ומת באירוע שני בלי קשר. פתרון: יש להתייחס לעתיד, מה שהיה יכול להתממש, הראשון לא משלם כי השני גם הוסיף נכות וגם גרם להפסיד את התביעה הראשונה. **בייקר** [אנגליה]- מזיק א' חב על כל הנזק.
 - סיכום**: אם אירוע ב הוא טבעי מזיק א פטור מהתקופה שבין התאונה השנייה עד הפנסיה **גבאי**, אם אירוע ב נגרם רק על ידי מזיק ב **קיימות 3 אפשרויות**: מזיק א חייב **גבאי**, מזיק ב חייב בשל הפסד זכות פיצויים **הנשווילי**, חייבים יחד ולחוד בגלל סיבתיות מצטברת **רייך**. מבחן הדיות- שניהם יתחלקו בחלק של מזיק א ב גרם בכל מקרה.
 - תאונת עבודה שמיד אחריה הייתה התרשלות רפואית**: המזיק הראשון חייב על כל הנזק כולל החמרה של הרשלנות והרופא חייב על החמרה בלבד. תקף להכול חוץ מפלתי"ד עקב יחוד העילה

קש"ס משפטי- מבחן הצפיות כל אימת שאדם סביר צריך היה לצפות שמעשהו יגרום לנזק שקרה **מבחן הסיכון** התוצאה המזיקה היא בתחום הסיכון של הפעילות המזיקה **מבחן השכל הישר** תכונות הפעילות המזיקה תרמו לנזק בפועל

- הגנות לניתוק קש"ס: (נכנס תחת קש"ס והמבחן הוא האם המעשה המכוון צפוי?) ***גורם זר מתערב**- ניתוק הקשר הסיבתי הגנות **ס' 64** (1) כאשר הגורם המתערב הוא מקרה טבעי בלתי ריגל (2) כאשר הגורם המתערב הוא אשמו של אדם אחר (3) אין אשם תורם של ילד מתחת גיל 12 שניזוק לאחר שאדם שגרם לנזק הזמינו לנכס בו נגרם הנזק ** התאבדות זה גורם זר מתערב **סימון נ מנשה** משאית התנגשה ברכב עומד למרות שיכלה למנוע זאת. שניהם אחראים יחד ולחוד ואין כאן גורם זר מתערב, ההתערבות השניה לא מנתקת את הקשר הסיבתי. כוונת זדון לפגוע לא תעמוד במבחן הצפיות ותחשב גורם זר מתערב רק הוא יהיה אחראי. **רשלנות אחרי רשלנות בדרך כלל הקשר הסיבתי לא מתנתק ושנים אחראים יחד ולחוד**. רשלנות פושעת ולא זדון- צריך עיון. **ברדה** גניבת תחמושת ממחסן. גם אם המעשה מכוון, היה צריך לצפות את הנזק בקווים כללים גם אם לא את אופן התרחשות הנזק. **כיתן נ וויס** רצח העו"ד על ידי לקוח. מעשה זדוני אחרי התרשלות ניתק קשר סיבתי, מעשה זדון לא יכול להיות צפוי גם אם בא אחרי התרשלות בפיקוח.
- סיבתיות עמומה (מלול)- כמה גורמים אפשריים ואי אפשר להוכיח קש"ס מעל 51 אחוז אז נסתפק בהוכחת סיכון ממשי.

ריחוק הנזק- ס' 76 תחת קש"ס- **מקבילה לקשר סיבתי משפטי, על אף הקשר הסיבתי העובדתי לא מחייבים על כל נזק מטעמי מדיניות.**

- ישראל: **ס' 176(1)** אותו נזק שעלול לבוא באורח טבעי ובמהלכם הרגיל של הדברים ובא במישרין מעוולת הנתבע. **אנגלרד** מבחן גמיש. **לרשלנות** = מבחן הצפיות (לשלם רק על נזק צפוי) **זדון** = מבחן הישירות התרשלתי אשלם על הכל. אומץ **במלכה**.
- **רינגלר כהן** תוצאות טבעיות וישירות. יש אבחנה בין מעשים שהם תוצאה של גורם טבעי לבין תוצאות מגורמים אנושיים. טבעי- כל דבר שבא באורח טבעי אדם יהיה חייב גם אם זה לא צפוי. אנושי- יהיה חייב רק אם זה היה במהלך ההתפתחות הרגיל ולא יצוא דופן. לעניין היקף הנזק אין צורך בצפיות אלא רק טבעיות וישירות, **ס' 76**. רק לגבי סוג הנזק צריך צפיות **ס' 64**.
- **עקרון הגולגולת הדקה אין טענה שלא יכול היה לצפות חולשה גופנית של אדם**. **רינגלר** מכה בגב הובילה לסרטן במהלכם הרגיל של הדברים ולכן חייב. **זילברג** חולשה נדירה ביותר אין צורך לצפות ופטור (גולגולת דיקקה) המשמעות היא שכל הנזקים הגופניים הם סוג אחד ואם צפית נזק גופני כל שהו -גם קטן, וקרה נזק גופני גדול- זה נכלל. **קליפורד** טיפול שיניים שהפך ילדה לצמח. נקבע שאפילו אם הנזק הצפוי היה קל והנזק הסופי היה בלתי צפוי אם הוא במישרין הוא חייב על הכול בגלל ס' זה.

• **נזק רכושי**: מספיק שהיית צריך לצפות נזק רכושי קטן, נגרם נזק גדול האם תחושב? **מזרחי נ' מקורות** גם אם הנזק הממוני הקשה לא היה צפוי, חויבו לפצות בהכלל כי הנזק הוא לאותו ניזוק (לכלוך על הענבים). **לורד דנינג**: הכל עניין של מדיניות שיפוטית- כל מקרה לגופו ויש לקבוע גבולו.

ההלכה בישראל גמישה- אין כלל שאם צפית נזק רכושי קטן זה כולל נזק גדול אבל אם צפית באותו מקרה נזק מאותו סוג כמו הענבים ורק לא צפית היקף אז כן תחוייב.

אשם תורם – ס' 68 א, 66, 65

• אין טענות הגנה כשיש אחריות מוחלטת, באחריות מוגברת מקבלים טענות של אשם תורם חמור.

ס' 68 א סבל אדם נזק מקצתו עקב אשמו שלו ומקצו עקב אחר – נוריד פיצויים.

• **שיקולי מדיניות**: **בעד הפחתת פיצויים**: צדק חלוקתי, צדק מתקן גם הוא לא היה בסדר, התרעה, פיזור נזק אם שני הצדדים באותו מעמד כלכלי. **נגד הפחתת פיצויים**: צדק מתקן- המזיק היה לא בסדר, עומס על בית המשפט, פיזור נזק לרוב המזיק הוא בעל כיס עמוק,, פיצוי לניזוק/השבת מצב לקדמותו לא יתאפשר רק בפיצוי חלקי.

• **קופת אשראי- שיקולי בית משפט לבחינת אשם תורם**: **האם האדם הסביר היה נזהר יותר**(האם בכלל היה אשם תורם) **מהי תרומת הניזוק לנזק מבחינה מוסרית** (כמה אשם תורם היה)

• **השפעות האפשרויות של התנהגות הניזוק על התרחשות הניזוק**: הפחתת סכום פיצויים, שלילת אחריות המזיק כי התנהגות הניזוק מהווה סיבה מכרעת (**קופת אשראי**), ניתוק קש"ס בין ההתנהגות של המזיק לנזק עקב התנהגות הניזוק שמהווה סיבה לנזק (שלושת המבחינים של קש"ס משפטי לא מתקיימים)

• **אוכלוסיות עם גישה מקלה- עובדים** בית המשפט יתחשב בשיקולי מדיניות של פיזור הנזק, כיס עמוק **רשות הנמלים** המעביד יצר את הסיכון וביוד היו אמצעי המניעה והעובד מקבל את מקום עבודתו כנתון **ילדים** נבדוק לפי ילד סביר בן גילו **בן החיות התנכ** אם יש אשם תורם של ההורים לא מפחיתים פיצויים אך ניתן לשלוח הודעת צד ג'.

השוואה בין סעיפים 68, 65, 66

ס 68 א אשם תורם קלאסי- הפחתת פיצויים

ס' 66 לטובת הניזוק יש אשם תורם אבל המזיק אחראי לאשם התורם ואין הפחתה

ס' 65 לטובת המזיק- התובע גרם לנתבע להתנהג לא טוב ולכן נשלול או נפחית פיצויים

הגנות:

הקטנת הנזק- אומץ מחוזים- אחרי שנגרם נזק הניזוק צריך לצמצמו כמה שניתן.

• סכום שיוכל הניזוק למנוע- לא יקבל עליו פיצוי

• היקף ההקטנה: מבחן מה היה עושה אדם סביר כדי להקטין את הנזק. **אובייקטיבי**(אדם סביר) פלוס סובייקטיבי (אדם סביר במצב הניזוק)

לוי נ' מזרחי- אדם לא רוצה לעשות ניתוח **וייס** אי אפשר להכריח **נתניהו** לא שוללת, נבדוק לפי מבחני הסבירות **גולדפרב ברק** קובע כללים (כמה סיכון יש, כמה אחוזי הצלחה יש, מה מידת הכאב, ניתוח נסיוני) **גנד**- חויב לעשות ניתוח למניעת צליעה

הסתכנות מרצון: **ס' 5** שוללת פיצויים לגמרי, פרט להפח"ח

יסודות: **בלגה** ידיעה אודות הסיכון הכרוך בפעילות, חשיפה בפועל לסיכון, חשיפה מתוך רצון פיזי ומשפטי

סייגים להגנה: ילד עד גיל 12 לא חלה עליו הגנה זו, לא חל על הפח"ח

חוק הפלתד-

* תובעים ביטוח מכוח ס' 1א3 לפקודת הביטוח וכן מכוח ס' 2 א לחוק הפלתד.

** על פי ס' 2 ג לחוק הפלתד האחריות היא מוחלטת ללא הוכחת אשם.

היסוד של החוק:

• **אחריות מוחלטת** לא צריך להוכיח אשם. **ס' 2 לפלתד** + חובה לביטוח אחריות כלפי צד ג' **ס' 2 לפקודת הרכב המנועי**. הביטוח חובה מבטח את האחריות של הנהג כלפי צד ג' לפי ס' 2 לפלתד.

• **פלתד זה רק על נזקי גוף**- נזקי רכוש נפנה לפקודה. **ס' 8** יחוד העילה. **חמאדה** התייחסו למחפר כאל רכב מנועי ולכן אפילו שהוא לא כזה ניתן היה לתבוע את הביטוח מעילה חוזית, אפילו צד ג שנפגע, אך לא את קרנית.

• **קרנית- ס' 12** נפנה אם (1) לא היה לנהג ביטוח בניגוד לחוק (2) היה ביטוח אבל הוא אינו מכסה את המקרה (3) לא היה רישיון (4) הביטוח פשט רגל (5) הפוגע לא ידוע. קרנית יכולה לבקש שיפוי מנהג פוגע שלא שילם על ביטוח

• **ביטוח תאונות אישיות**- תאונות אישיות אינן מכוסות ע"י החוק אלא על ידי הפוליסה. לפי **ס' 2 לפקודת הביטוח** זכאי לפיצויים כמו כל נפגע על פי החוק מכוח הפוליסה שלו. חייבים להוכיח ת"ד כדי לתבוע על בסיס פוליסה- אדם שהתהפך ונפצע תובע את הביטוח שלו בעילת חוזית

• **פקודת הביטוח- ס' 2** חובת פוליסת ביטוח נהג **ס' 3** הביטוח חל על הנהג או מי שקיבל היתר ממנו, בעל הרכב ועל כל אדם שעלול להיפגע מהשימוש ברכב

• **ס' 8א** מי שתאונת דרכים מקנה לו עילה על פי חוק זה, לרבות עילה לפי הביטוח, לא תהיה לו עילת תביעה לפי הפקנו

• **תאונה בה מעורבים מספר כלי רכב**: **ס' 3א** בתאונה בה מעורבים מספר כלי רכב כל נהג (והפוליסה שלו) אחראי על מי שיושב אצלו באוטו

ס' 3ב הולך רגל, כולם חייבים לו יחד ולחוד. דרוש מגע בין המכוניות או ההולך רגל. חלוקה שווה.
ס' 3א פקודת הרכב המנועי (פוליסה) היא שהוציא המבטח שמבטחת את בעל הרכב וכל אדם הנוהג בו בהיתר ממנו

הגדרת תאונת דרכים ס' 1 וברק בפס"ד עוזר:

שלב א- הגדרה בסיסית:

1. **מאורע**: פתאומי, חד פעמי, לא מתמשך, כיחידה אחת
2. **נזק גוף**: כעונה על הגדרת החוק- מוות, פגיעה או ליקוי גופני, נפשי או שכלי כמו גם פגיעה בהתקן מחובר ודרוש: משקפיים, מכשיר שמיעה, פרוטזה
3. **עקב**: **קשר סיבתי עובדתי** (אלמלא השימוש באוטו לא היה נפגע) **וקשר סיבתי משפטי** (מבחן הסיכון תעבורתי- סיכון של נסיעה באוטו ומבחן השכל הישר- תכונות הפעילות- נסיעה, אובדן שליטה) בין השימוש ברכב לנזק. מבחן הזירה **אלרבה** **קש"ס בבלתד בודקים על הנסיעה ולא על הפגיעה.
4. **שימוש**: נסיעה ברכב, כניסה או ירידה מרכב, החנייה, דחיפה, גרירה, טיפול דרך או תיקון דרך (שנעשה בידי המשתמש או אדם שלא במסגרת עבודתו **קסלה**), התדרדרות, התהפכות, התנתקות או נפילה של חלק מהאוטו ממנו) טעינה או פריקה ברכב עומד לא יחשבו שימוש **אררט**
5. **ברכב מנועי**: **הנע בכוח מכני**- יכולת לנוע, **על פני הקרקע**- לא כולל תחבורה אווירית או ימית, **עיקר ייעודו לשמש תחבורה יבשתית**- מטרתו העיקרית הסעה מנקודה לנקודה. מבחן הכשרות הנורמטיבית- האם מותר ולא אם יכול **אטליס** טרקטור, רכבת, רכב נגרר (לא כיסא גלגלים, עגלת נכים, מדרגות נעות) **אליהו** גם אם הרכב לא עונה להגדרה אך הצדדים ראו בו כזה בעת ביטוחו- חלה חובה לבטח
6. **למטרות תחבורה**: האם המטרה הספציפית של הפעולה כפי בוצעה היא מטרת תחבורה? **פדידה** עלה לאוטו רק כדי לקחת סיגרי לא נחשב. נזק גוף צריך ליפול לתוך סיכון תעבורתי שהשימוש יצר

שלב ב- חזקות מרבות באם לא מתקיימת ההגדרה הבסיסית:

1. **עקב התפוצצות/ התלקחות של הרכב**: תנאים: [1] מאורע, [2] נזק גוף, [3] רכב מנועי, [4] התפוצצות או התלקחות, [5] של רכיב חיוני לנסיעה של הרכב, [6] קש"ס עובדתי ומשפטי. גם אם קרה על ידי גורם מחוץ לרכב **לסרי**
2. **תניה במקום אסור**: תנאים: [1] מאורע, [2] נזק גוף, [3] רכב מנועי, [4] פגיעה ברכב, [5] שחנה במקום אסור, [6] קש"ס עובדתי ומשפטי בין הנזק לחניה במקום אסור. **לוי בוקסלה** אדם תוך כדי מרוצה הנתקל באוטו חונה לא קמה חובה לפצותו
3. **עקב ניצול הכוח המכאני של הרכב, ובלבד שבעת השימוש לא שינה הרכב את ייעודו התחבורתי**: תנאים: [1] מאורע, [2] נזק גוף, [3] רכב מנועי רב תכליתי **קוואסמה**, [4] ניצול הכוח המכאני, [5] קש"ס בין הנזק לניצול הכוח **קוואסמה**- אדם המתחשמל חיצונית אין קשר לניצול הכוח המכאני, [6] בעת השימוש לא שינה הרכב יעודו- הוצאה של מנוע, מנוף להזזת מסע במקום חפירה.

שלב ג- חזקות ממעטות- בהתקיים חזקה כזו האירוע אינו ת"ד

1. **תוצאה של פגיעה מכוונת**: נזק מכוון, שמכוון לאותו אדם (אם התבלבל באדם החזקה לא תחול) והנזק נגרם על ידי המעשה עצמו ולא על ידי השפעת המעשה על השימוש ברכב
 [1] מעשה מכוון
 [2] המכוון התכוון לגרום נזק גוף או רכוש לאותו אדם- **ליר אור** החזקה תחול גם אם פגע במישהו אחר **שטרסברג כהן**- חייב לאותו אדם
 [3] פגיעה ישירה- הנזק נגרם מהמעשה עצמו ולא השפעתו על הרכב. כשהנזק בעקיפין הסייג לחזקה תקף והיא לא מתקיימת **ס' 1 לפלתד**
2. **נפגעי פעולות האיבה**: קיים חוק אחר המסדיר את עניין הפיצוי ואל רוצים כפל פיצויים. חוק תמלוגים לנפגעי פעולות איבה

זהות האחראי:

1. **רכב אחד**: תאונה בה מעורב רכב אחד **ס' 2א לפלתד**
 א. אם הנהג או הנוסע שעמו נפגעו, הם יקבלו פיצוי מביטוח הנהג (הנהג מכוח הפוליסה ונוסע תובע את הנהג והוא את הביטוח)
 ב. ס' 2א אם הולך רגל נפצע מהנהג הפוגע הביטוח של הפוגע יפצה
 ג. ס' 2ב אם מישהו נתן היתר לאחר להשתמש ברכב האחריות היא על המתיר שיתבע את הביטוח שלו ועל הנהג
2. **מספר כלי רכב**: תאונת דרכים בה מעורבים מספר כלי רכב
 א. **ס' 3א** הנפגע הוא הנוסע: כל נהג אחראי על צמו, כל ביטוח יכסה את הנהג שלו והנוסעים שעומו
 ב. **ס' 3ב** הנפגע הוא הולך רגל: האחראיות על שני בעלי הרכב חלה עליהם שווה בשווה יחד ולחוד

ס' 7 סייגים- פטור מתשלום פיצויים הן ביטוח והן קרנית:

- 7.1 הגורם לתאונה במתכוון
- 7.2 נהיגה בלא רשות חל על הנוג ללא רשות והנוסע עימו שידע שהאח נהג ללא רשות
- 7.3 נהיגה בלא רישיון- למעט רישיון שפקע מחמת אי תשלום

- 7.4 המשתמש ברכב לשם פשע- הרכב עצמו שימש לפשע
 7.5 נהיגה בלא ביטוח- ללא ביטוח או ביטוח לא מכסה חריג א7 מי שנפגע כשנהג בהיתר מהבעלים ולא ידע שאין ביטוח או שהביטוח לא מכסה אותו יוכל לתבוע את קרנית (תלויים כן יקבלו) ← אי אפשר ללכת לקרנית
 7.6 המתיר שימוש ברכבו לנהוג בלא רישיון או ביטוח לא יהיה זכאי לפיצוי בין אם היה ברכב בין אם לאו

קרנית ס' 12 ב משמשת תחליף לחברת ביטוח כשאין חברת ביטוח שתוכל לפצות בנסיבות העניין

- [1] נהג אינו יודע מי פגע בו **ס' 1א12**
 [2] אין ביטוח תקף לאף אחד מהרכבים המחוויבים לשלם על פי דין **ס' 2א12**
 [3] כאשר תלויים זכאים לפיצויים אך שהנפגע אילו היה בחיים לא היה זכאי **ס' 7ב**
 [4] מבטח שמונה לו מנהל מורשה או שנכנס להליך פירוק **ס' 3א12**

זכות החזרה : ס' 9 מי ששילם פיצויים לא תהיה לו זכות חזרה על אדם אחר החייב פיצויים למעט אם 1. אפשר לחזור לי שאינו זכאי לפי ס' 7 2. למי שאין ביטוח או הביטוח לא מכסה חובות
 * מי שיש שני ביטוחים החייבים לו יחד ולחוד, הביטוח שנתבע כן יכול לתבוע את הביטוח השני וס' 9 לא רלוונטי לעניינו.

יחוד העילה ס' 8א אי אפשר לתבוע דברים אחרים מהפקודה על נזקי גוף. בגין נזקי רכוש אפשר.
 אם זו לא ת"ד אפשר לתבוע לפי ס' 8ג לפלתד.

יחוד העילה לא יתקיים כאשר התאונה נגרמה במכוון ואז ניתן לתבוע את יתר נזקי הגוף מהפקודה.
***גובה הפיצויים-** באובדן השתכרות עד שילוש מהשכר הממוצע במשק לפי ס' 1א4

מעוולים יחד – ס' 83-84 מזיקים שונים שגמרו לעוולה אחת ולפיכך ניתן לקבוע שכולם חייבים ביחד ולחוד

בהתאם לס' 11 לפקנו וחלוקת הנטל ביניהם תהיה בהתאם לאשם המוסרי ולשיקולי מדיניות נוספים בהתאם לס' 84

מזיקים הגורמים לנזק אחד	מזיקים הגורמים לנזק אחד	מזיקים במשותף	
המזיקים ביצעו שני מעשי נזיקין נפרדים שגרמו שני נזקים שונים הניתנים לחלוקה	המזיקים ביצעו שני מעשי נזיקין נפרדים שגמרו נזק אחד בלתי ניתן לחלוקה	המזיקים ביצעו עוולה אחת שגרמה נזק אחד	המקרה
הכלב של שמעון נשך ביד, הכלב של דן נשך ברגל	שתי אניות שמתנגשות וגורמות נזק לנוסעים, מישהו שנרדם בשמירה והשני לא הפעיל מכשיר ניווט, כל אחד חייב בגין עוולה אחרת אבל אי אפשר להפריד את הנזק שנגרם עקב שניהם לוטם מנהל ומעביד שהתרשלו כלפי עובד	1. החבים בגין מעשי הזולת (עובד שביצע עוול תוך עבודתו וגם המעביד חב ויש שני נתבעים על אותו מקרה) 2. החבים חובה אחת כלפי ניזוק במחדל (שני מורים שהוציאו כיתה לטיול ושניהם נתנו לילד ללכת על צוק וליפול) 3. מעשה- עשו עוולה אחת יחד (שני אנשים יחד הכו אדם)	דוגמאות
כל אחד חב על נזקו	חבים יחד ולחוד	חבים יחד ולחוד	הדין
פשיטא	יש אומרים ס' 11 יש אומרים ס' 64 ו84א. הגיוני כי ביחסים בינם לבין הניזוק ברור שכל אחד חייב, התרשלות השני לא מורידה מהתרשלות הראשון ולהפך. מעוול אחד רשאי לשלוח הודעת צד ג'- שיפוי בין מעוולים	ס' 11 לפקנו הניזוק יכול לתבוע את שניהם או אחד מהם ס' 83 מגביל ולא מאפשר לקבל פעמיים פיצויים	מקור הדין

מלך נ' קורנהייזר (3 הכלבים) ב7 זהו נזק שניתן לחלוקה, אם 3 כלבים תקפו אזי 2 כלבים גרמו לשני שליש נזק. **דעת רוב** נטל ההוכחה עובר לנתבע, אם המזיק רוצה להפטור מהחבות שלו יחד ולחוד על הנזק שישכנע שניתן לחלק את הנזק ומה חלקו לנזק. הוכחה שרירותית על פיה כל אחד חייב שליש אינה הרמת נטל ההוכחה. אם בעל הכלבים יצליח לאתר את בעל הכלב השלישי, יוכל להגיש תביעת שיפוי בגין הנזק ששילם. נטל ההוכחה ביחס לשאלה אם אפשר לחלק את הנזק מוטל על המזיק (יכול לנסות להוכיח ולהעביר את נטל האחריות ממזיקים שגרמו לנזק אחד למזיקים שגרמו שני נזקים)

שיקולי מדיניות:

- **צדק מבחינת הניזוק-** ניזוקתי ללא עוול בכפי. **מבחינת המזיק-** לא גרמתי לכול למה שאשלם הכול
- **הרתעה-** אם כלביך יוצאים להזיק נטל יהיה עליך להוכיח שניתן לחלק את הנזק או שתשלם הכול. הרתעה יעילה אולי זה הרתעת יתר המטילה יותר ממה שגרם המזיק?
- **השבת המצב לקדמותו-** אם ניתן רק שני שליש לא נשיב את המצב לקדמותו
- **מטרת ההגינות-** הוגן שיוצר הסיכון יישא באחריות, הולך רגל לא נהנה ורק סובל
- **פיזור נזק-** הניזוק לא יעשה ביטוח מה שגם זנק גופני יכול ליצור נזקים שניוניים, המזיק יכול להיות מבוטח
- **צדק חלוקתי-** ניזוק בגופו הוא מסכן

אחריות אינדיבידואלית או קיבוצית:

- **ס' 704 Summers** שני ציידים יורים בטעות בצייד שלישי שנפגע רק מקליע אחד ולא יודעים למי הוא שייך- לנפגע יש קושי להוכיח. בית המשפט יראה אותם כמעוולים יחד, נטל ההוכחה עובר אליהם והם צריכים להוכיח שהם לא פגעו כי שניהם ירו או מטעם אחריות קיבוצית **פורת** יש לאמץ את האחריות הקיבוצית ולראות את שני המזיקים כחייבים יחד, כקבוצה ולא לחפש קשר ספציפי בין המזיק לניזוק. אפשר לפתור את הבעיה לפי **ס' 12 המשתף עצמו, מסייע, מייעץ או מפתה למעשה או מחזל שנעשו או שמצווה או מרשה יהיה חייב בהם**. אם אפשר לראות את שני הצדדים כעושים פעולה יחד- סיוע/אישור ואז לא חשוב מי פגע כי השני סייע.
- לא תמיד העובדות יתאימו לסי' 12- אם שני הציידים לא קשורים אחד לשני, יש להבדיל אם שניהם התרשלו ורק אחד פגע, לבין אחד ירה ואחד לא התרשל.
- **סינדל** התרשלות של חברת תרופות אבל לא היה קש"ס בין הנזק לחברה הספציפית, נפסקה אחריות קיבוצית והאחריות חולקה לפי נתח השוק של החברה- 20 אחוז מהשוק = 20 אחוז מהנזק (**פסד מחו"ל**).

יש להבחין בין שני מקרים:

1. **שני התובעים התרשלו ורק אחד גרם לנזק-** לרוב נחייב את שניהם, אך יש מכשול פורמאלי בפקנז
2. **רק אחד התרשל וגרם לנזק והשני לא-** קושי אמתי, סתם מטילים חובה למרות שלא בטוח שיש אשם
- בישראל לא אימצו את **סינדל סאמר ופורת** והמשפט הישראלי דבק בעיקרון האשם האינדיבידואליסט גם כשיש שני רשלנים, הניזוק חייב להוכיח קש"ס למזיק הספציפי ואין העברת נטל ההוכחה לנתבע
- שני מזיקים גרמו לניזוק נזק אחד בלתי ניתן להפרדה אך אחד גרם 80 אחוז והשני 20 אחוז ולא ברור מי גרם למה, האם יחול העיקרון האינדיבידואלי? חייבים יחד ולחוד **פינס נ בן עמירה ויתקון באוביטר גישת האחריות האינדיבידואליסטית**: אם התובע לא יוכיח אחריות של הנתבע הספציפי- התביעה תדחה אך אם שני המעוולים פעלו יחד הם חייבים יחד ולחוד ס' 12.

- אדם חטף מכות וכששכב על הקרקע נדרס על ידי רוכב אופניים, לא ברור מה חלקו של כל מזיק **אדרי נ עזיזיאן** שני מזיקים שגרמו נזק אחד שאינו ניתן לחלוקה והם חייבים יחד ולחוד. בנזק כזה אין צורך **בבו זמניות** כדי שיחובו יחד ולחוד, בנוגע לדמי ההשתתפות בית המשפט ישקול שיקולי מוסר. **רייך** אפשר להכניס עוד שיקולים למשל אם אחד עשה בכוונה הוא ישלם יותר כדי להרתיע, צדק חלוקתי (מידת אשם מוסרי)
- נטל ההוכחה להפרדת הנזק הוא על הנתבע (**קורנהייזר** רוב)
- דמי השתתפות- כשחייבים יחד ולחוד
- מקור הזכות **ס' 84 לפקודה**- כל מעוול החב על נזק רשאי להיפרע דמי השתתפות מכל מעוול אחר החב. גובה השיפוי: **ס' 84ב**- על פי הצדק והישר והתחשב במידת אחריותו- מידת האשמה המוסרית
- **הפrouצדורות**

1. שני הליכים שונים (תביעה נגד אחד המעוולים ותביעת שיפוי לאחר כמון של המזיק הראשון נ' השני **ס' 84ב**)
2. הליך אחד (תביעה של הניזוק נגד אחד המעוולים ושליחת הודעת צד ג' של המזיק למזיק השני לדרישת שיפוי)
3. הניזוק תובע את שני המזיקים- המזיקים מבקשים שיתבע את השיפוי בניהם. במקרה ב' הניזוק לא יכול להוציא ממזיק ב' במקרה שמוזיק א' פשט את הרגל ואילו במקרה ג' המזיק יכול לקחת משניהם.

תרופות - פיצויים - המטרה היא להשיב את המצב לקדמותוחריגים להשבת מצב לקדמותו:

- **פיצויים נומינאליים-** פיצויים בסכום קטן שהניזוק זכאי להם הגם שלא הוכיח נזק, בעוולות שיש בהם דרישת נזק. פסק דין הצהרתי.
- **פיצויים ללא הוכחת נזק-** על פי הסמכת החוק ועד תקרה מסוימת. לדוג: ס' 13 לחוק עוולת מסחריות ס' 56 לחוק זכויות יוצרים
- **פיצויים לבוז-** פיצויים בסכום הנמוך מהדרוש להשבת המצב לקדמותו למרות הוכחת נזק בגלל התנהגות מבישה של התביעה **ס' 65** מכסה חלק מהפיצויים לבוז התנע גרם לנזק באשמתו אבל התובע גרם לנזק זהה
- לנדלוביץ** מיישהו היכה אדם שהחזיר לו וגרם לו נזק. בית המשפט: לא רלוונטי פיצויים לבוז כי יש את ס' 65 כלומר אשם התובע הביא לנזק
- **פיצויים לדוגמא, פיצויים עונשים-** פיצויים לדוגמא הם כאלו שחורגים מהסכום הדרוש להשבת המצב לקדמותו ומטרתם הרתעה. בית המשפט יכול לקבוע שפיצויים אינם מספיקים ויפסוק יותר.

- פיצויים עונשים מטרתם הענשת המזיק, צדק מתקן וגמול ואומדנם ישתנה בהתאם למטרה:
- [1] **עונשי** - בהתאם לחומרה המוסרית של המעשה, צדק מתקן, בית המשפט רוצה לבטא סלידתו מהמעשה כדי שידעו שזה לא ראוי- הפיצוי יגיע לתובע (נגיד אלימות במשפחה)
- [2] **הרתעתי** - בהתאם לדרוש לצורך הרתעה. אם ידוע שבתחום מסוים רק אחד מ-4 נתפס, אז ניתוח כלכלי אומר שאם נחייב לשלם רק מה שגרמת יוצא שמשתלם לפשוע ולכן יש כאן פיצויים מוגברים.
- [3] **רמת הוכחה הצריכה בשביל לפסוק פיצויים עונשים** - הרי זה משפט אזרחי. במאמר בנושא נאמר: חוץ מהבעיה הפורמאלית בגלל הסטיגמה החברתית והסנקציה הכלכלית הקשה לא הוגן שדיני ראיות לא יהיו שווים במשפט הפלילי והאזרחי. צריך למצוא פתרון ביניים למצב ביניים- פיצוי עונשי זה כסף ולא כלא
- [4] **אטינגר** יש סמכות לפסוק פיצויים עונשים במקרים חריגים. צדק המחוזי שאין לפסוק. **מרציאנו** עונשים רק במקרים חריגים
- **פיצויים מוגברים** - פיצויים הנפסקים כשיש נזק שאינו ממוני -כאב וסבל, פגיעה באוטונומיה. ולוקחים בחשבון את התנהגותו הנלוזה של המזיק, זה נראה כמו פיצויים עונשים אך זה השבת המצב לקדמותו כי ההתנהגות קרמה לסבל גדול יותר
 - **חוק הפלת"ד ומוצרים פגומים**: לא תמיד יתנו פיצוי מלא. **שכר** אדם ששכרו מעל שילוש השכר הממוצע במשק לא יקבל פיצוי מעבר לשילוש נזק לא ממוני יש נוסחה קשיחה וסכום מקסימלי
 - **הערה**: יש הכרה בנזק נפשי של כאב וסבל בתביעות לא ממוניות, החידוש **בפס"ד דעקא** זה שיצרו ראש זנק חדש תחת הכותרת **נזק לא ממוני- פגיעה באוטונומיה**

פיצויים על נזקי רכוש

- ← עזובן תובע מכוח ס 19 לפקנו ותלויים מכוח ס 78.
- ניזוק שקיבל את פסק הדין לאחר כמה שנים זכאי לפיצוי על הפסד ההנאה של עד פסק הדין (לדוג מהאוטו) הנתבע יכול לומר למה נסע במונית, היה יכול לקנות אוטו ולצמצם עלויות מוניות (הקטנת הנזק) אך בדברים לא קיצוניים יד התובע על העליונה.
 - שלוש חלופות איך אפשר לחשב במקרה של היזק לרכב
 1. **ירידת ערך** - השוואת שווי לפני ואחרי התאונה וההפרש הוא הנזק
 2. **הוצאות תיקון** - ואם אחרי התיקון יש ירידת ערך הפיצוי הוא גובה התיקון וגם ירידת הערך
 3. **שווי אספקת נכס חלופי** - בדר כלל כשהנכס לא בשימוש (זמן קצר לאחר האירוע, אז כמה שעולה הנכס החלופה תהיה למחיר בערב הפגיעה- לא לכמה שווה הנכס עכשיו) - **שבח בעקבות תיקון** - אחרי התיקון הרכוש שווה יותר. אם היה ניתן להשתמש בחלקים ישנים אז חובתו של ניזוק לעשות כך, אם לא- הולכים לטובתו והוא יקבל את החלקים החדשים.
 - **מדינה** -בן אדם גר בבית שנהרס, לאחר תיקון הבית יש עליית ערך. במצב כזה, שאי אפשר לתקן בחומרים ישנים, ובלתי נמנע שתהיה עליית ערך - צריך לבנות למרות השבח. אך נשים לב שזה לא אוטומטי אלא תלוי נסיבות
 - **עזובן לטרהויז** - בעל הבית טוען שההריסה הייתה לא כדין. הוחלט שלא נכון לפצות אותו על אבדן רווחים עתידיים כי הבית היה בית להשקעה שלא גר בו, ולכן רוב הסיכויים שממלא היה הורס אותו כדי לבנות חדש- תלוי בנסיבות- קביעת פיצויים היא מאוד סובייקטיבית- גובה הפיצוי תלוי במי הניזוק שעומד לפנינו. ביהמ"ש העדיף את שיטת החישוב לפי ערכו הקודם של הנכס. (לעומת מדינה)
 - **קפטח** - (עצי פרי)- **כהן** אומר שצריך להתחשב בהנאה שנפגעה להם מכריתת העצים- יש אמת מידה סובייקטיבית, כי עצים של חקלאי לא זהים לעצים של אדם פרטי בגינתו להנאתו. חישוב השווי- לפי מנגנון השוק של העצים + טיפול.
 - **לאיזה מועד תיעשה הערכת הנזק?** בעבר חישובו לפי מועד ביצוע העוולה אך בשל ירידת ערך נתקבלה **הלכת ירדניה** - הערכת גובה הנזק לפי יום מתן פסק הדין. **ספיר נ אחוזת אייל** הייתה ירידה של ערך הדירות התובע הוכיח שבנה את הדירה לצורך השקעה ובית המשפט סטה מההלכה וקבע את ערך הדירות לפי מועד ביצוע העוולה
 - **כיום**: בפועל יש חוק ריבית והצמדה (תיקון מס' 3) ולכן הלכת ירדניה לא מיושמת(אין בעיתיות של האינפלציה והשפעתה) אלא אומדן הנזק הוא לפי יום ביצוע העוולה+ הצמדה למדד. בנסיבות מיוחדות ייחשבו האם לסטות מההלכה.

פיצויים על נזקי גוף

- הפיצויים מוערכים לפי ראשי נזק קבועים, הסכומים הנפסקים תחת כל ראש נזק מצטרפים יחד לסכום הכולל של הפיצויים.
- **נזקי גוף ממונים: כל מה שנכנס תחת הגדרת נזק ממוני בס' 2**
- ← לא לשכוח, אין מצבה אין ידה!

[1] **הוצאות**: (רפואיות, נסיעות, עזרה, סיעוד, שיפות בית, מכשור) וגם הוצאות עתידיות צפויות

[2] **אובדן השתכרות ו/או כושר השכרות**: אובדן השתכרות: מה שהופסד עד היום בשל שיקום/ אשפוז או שחרר לעבוד רק בחצי משרה. כמו גם כושר השתכרות- אדם עם נכות מה שישפיע על כושר השתכרותו מיום מתן פסק הדין ועד גיל הפרישה.

• **נוסחה לאובדן השתכרות עתידית**: כמה הרוויח לפני התאונה או מה היה פוטנציאל ההשתכרות שלו (ילד, מובטל

- או סטודנט) כפול אחוז הנכות התפקודית (מורידים את האחוז מהשכר) כפול תוחלת חיי העבודה (בתוספת היוון) כמה הרוויח או פוטנציאל השכרות X אחוז נכות תפקודית X תוחלת חיי עבודה (היוון) = אובדן השתכרות עתידית**
- **תוחלת חיי עבודה** - גיל התחלת העבודה הוא 18 למעט חריגים (**חסך**) בחברות מסוימות יוצאים לעבוד מוקדם יותר). (**נעים**) נערים יהודיים מגיל 18 עד 21 יש צבא- 70 אחוז משכר הממוצע במשק ואחר כך מלוא השכר). גיל סיום עבודה עד 67 לגבר ו-62 לאישה.
 - **אם אדם מעל גיל 67 נפגע** - ביהמ"ש יעריך את כמות השנים שהיה ממשך לעבוד ועפ"י זה יפסוק.
 - **אחוז הנכות התפקודית**: מבטא את אחוז המוגבלות כלומר הפסק השתכרות אך תלוי בסוג העבודה
 - **השתכרות לפני התאונה**: יש להתחשב בפוטנציאל התקדמות וההעלאה **נטורה** אפשר להראות שיכל לשנות מקצוע עקב כישוריו. אם המצב אחרי התאונה לא פוגע בכושר ההשתכרות עדיין ניתן פיצויים כי הפגיעה יכולה להתעורר בעתיד (פיצוי גלובלי)
 - **מופשט או ממש?** אם אובדן כושר ההשתכרות הוא מעין נכס מופשט אז יפסקו פיצויים גם אם האיש לא עובד, אבל יכול לעבוד. **בר ששת** **שילה** מדובר על נכס מופשט, נבדוק יכולת עקרונית ולא ממשית **ברק-רוב** מאמצים את הגישה הממשית ובודקים אם השתמש בכושר שלו בפועל ואם ברור שלא היה יוצא לעבודה הפגיעה בכושר ההשתכרות לא מזכה בפיצויים. בטלן שלא ממצא כישוריו לא מגיע לו פיצוי
 - **ילדם חרדים וערבים**: **גיון כהן** היה צפוי שיהיה עו"ד מצליח, **מגדל** אין לסטות ממערכת ההשתכרות בשל שיקולים שכאלה אלא אם הנער בבגרותו ויש אינדקאציות טובות לגבי עתידו ואז רק נעלה ולא נוריד (**ריבלין**)

[סוגיית השנים האבודות: (ס' 19- אדם שמת) תביעת עיזבון על השנים האבודות שבהן המת לא משתכר עד הפנסיה. השאלה התעוררה בפס"ד **עזבון שרון רצו פיצויים על השנים האבודות והייתה תחושה של קיפוח כי הפיצויים במצבים אלה מאד נמוכים. אין הפסד השתכרות כי הילדה לא הרוויחה. ההלכה: אין לעיזבון זכות לפיצויים על אובדן ההשתכרות בשנים האבודות, אין אפשרות להבחין בין הניזוק החי למת.**

המהפך בפס"ד **אטינגר**: ברק הפך לרוב - הכירו בזכות לקבל פיצויים בגין השנים האבודות אולם ברור כי יש לעשות ניכויים – לנכות את מה שהוא לא צורך. מה שנקבע בפס"ד יוצר עוול ולא משיב את המצב לקדמותו. יש לשים לב – ע"פ הלכת אטינגר האדם הנפגע עצמו באם הוא חי או העיזבון שלו באם הוא מת יכולים לתבוע את יכולת ההשתכרות העתידית שלו (שזה בערך 30% ממשכורתו לאחר ניכוי ההוצאות על שאר המשפחה) ואילו לפי שיטת הידות התלויים בו יכולים לתבוע את שאר ה 70% של השתכרותו ע"פ שיטה זו.

- לרווק יש לחשב 30% מההשתכרות אחרת לפי שיטת הידות פוסקים רק מה שהיה חוסך בניכוי מה שהיה מוציא.
- נוסחה: **עיזבון- מוסיפים עוד ידה לבני הבית ולמשק הבית, ידת החיסכון.**
- כשהתלויים הם העיזבון לא יהיה כפל פיצוי
- הפסד תמיכה לתלויים: ס' 78 רק במקרה של מוות זכאים לפיצוי ממי שגרם לעוולה. בחונים את יסודות העוולה ומבססים תביעה על הפסד תמיכה

[אובדן שירותי אם/אב: כשעקרת בית נפטרת מעריכים בהתאם לעלות שירותים חלופיים: אומנת, עוזרת בית, מטפלת וכו

אם מישהו קיבל פיצוי ואז מת התלויים לא יוכלו להגיש תביעה להפסד תמיכה כי הוא מימש את תביעתו. יש לשים לב שיש תקופת התיישנות של 7 שנים ולכן אם מחכים כי יש חשש שימות הנפגע ורוצים לשמור זכות תביעה- לעשות זאת טרם ההתיישנות.

לינדוקרן - גם ידוע בציבור זכאי הרשימה פתוחה בס' 78

שיטת הידות: רתם ננוף **רק כשמתים

תלויים: הנחת עבודה- השכרות המפרנס שנהרג היתה מתחלקת באופן שווה בינו לבין יתר הנפשות ומשק הבית מחברים את הקופה המשותפת נניח בעל 10 אלף אישה 8 אלף ושני ילדים = 18 אלף מחלקים את זה חלקי 4 בני משפחה+ משק בית=5 ולכן 18 אלף חלקי 5. מפחיתים הכנס המנוח ומכפלים בשנים עד הפנסיה כל פעם משתנה כשילד עוזב את הבית בגיל 21. עד גיל 67 של המפרנס. **היוון**- סכום צריך להוון ב-3% כדי שלא תהיה התעשרות בכסף שבבנק וצובר ריבית.

- **ניזוק חי תובע על שנים אבודות**- הפסד השתכרות בשנים שיאבדו לו מהתאונה. זוהי תביעת ניזוק חי אם חייו קוצרו או תביעת עזבון אם מת
- הפסד תמיכה- עילת תביעה של תלויים ולא של ניזוק עצמו, על תמיכה שהפסידו בגין מותו. אי אפשר לתבוע כל עוד חי
- ניזוק מת עם תלויים- אם היו לו תלויים והם מגישים תביעה צריכים לחשב להם הפסד תמיכה לפי שיטת הידות
- ניזוק מת בלי תלויים- כאשר נהרג אדם בלי ילדים או אחרים פוסקים רק הפסד השתכרות בשנים האבודות לפי שיטת הידות (משק בית וחסכון ומספר נפשות)

נזקי גוף לא ממוניים: כל מה שאינו נזק ממון ולא ניתן למסור עליו פרטים

[כאב וסבל: הכאב ברגע הפגיעה וכל הכאב של אחר כך, יש נוסחה ותקרה לחישוב רק בפלתד ולא בפקודה אך נראה שהשופטים עושים בה שימוש גם לפקודה. גם הפסד הנאות חיים נכנס בראש נזק זה. שק"ד לביהמ"ש.

[קיצור תוחלת חיים: 2 מצבים כשהניזוק נהרג ויש לפצות על השנים שיפסיד או הפסיד העיזבון או כשהתובע חי

ועתיד למות ויש הערכה גלובאלית ללא נוסחה קבועה

[פגיעה בסיכוי להינשא: אדם נפגע ונגרם לו נזק גוף שמקשה במציאת זוגיות, יכול להיחשב גם כנזק ממון אם יש מסירת פרטים ס' 67ב וכן התקרה בחוק פיצויי פלגד ואז עדיף להראות שזה נזק ממוני שיוצא מהתקרה **[נזק מיוחד ונזק כללי** נזק מיוחד הוא הנזק הממוני שהתגבש מיום העולה עד יום פסק הין ומתחילים לחשב פיצויים משם כי זה די מדויק. נזק כללי הוא נזק עתידי ממוני ולא ממוני שטרם התגבש

האם לחשב פיצויים לפי ראשי נזק או לפי פיצויים גלובליים?

נעים נ ברדה האם לחשב לפי אומדן כללי או ראשי נזק? **ברק** אומר שחייבים להפריד בין הנזק המיוחד לנזק הכללי, ובין הנזק הממוני ללא ממוני. ביחס לנזק הכללי יש לחשב בנפרד כמה נותנים על הנזק הלא ממוני וכמה על הנזק הממוני. בנזק ממוני גם עובדים לפי ראשי נזק שניתנים לאומדן. עלות האחזקה של ילד בבית יותר גדולה מאשר במוסד, לא ברור כה זמן יהיה בבית וקשה לאמוד את ראשי הנזק ולכאורה ניתן היה לתת פיצוי גלובלי. כשקשה לחשב ראשי נזק ניתן פיצוי גלובלי.

פיצוי חד פעמי או פיצויים עיתיים?

שיקולי מדיניות בעד פיצוי חד פעמי:

סופיות הדיון-הקלה על בתי המשפט

מועיל לשיקום הניזוק

בטחון כספי לניזוק

בפיצוי עתי- יכול להיות תמריץ למנוע שיקום כדאי להגדיל את הפיצוי.

שיקולי מדיניות בעד פיצוי עתי:

דיוק בהערכת הסכום-הניזוק מקבל בדיוק את מה שמגיע לו

אין חשש שהניזוק יבזבז את כספו

בישראל- הפעם הראשונה שהוכנסו הפיצויים העיתיים הוא בחוק הפלג"ד **סעיף 6-** פיצויים עיתיים צמדיי מדד. ניתן לקבל פיצויים או על אובדן כושר השתכרות בעתיד או הוצאות עתידיות.

ישנה זכות לתלויים של נפגע בתאונת דרכים ונשאר בחיים שנפסקו לו פיצויים עתיים ולאחר כמה שנים נפטר- לשנות את הפיצויים להפסד תמיכה.

בפס"ד עזבון סעידי נ' פור- (לא בסילבוס) לדעת השופט לוי מעצם התפקיד של ביהמ"ש לפסוק פיצויי השבת המצב לקדמותו- הוא יכול לפסוק איזה פיצויים שהוא רוצה. הרי לא כתוב בפקודה אם צריך להשתמש בפיצויים עתיים או חד פעמיים.

חריג הסמכות בפקודה לפיצויים עתיים **ס' 48ב** מטרה הנגרם משימוש במקרקעין לטובת הציבור.

תנאים מצטברים לפסיקת פיצויים עתיים: נעים

כשהמזיק הוא מדינת ישראל או מוסד איתן אחר.

כשנגרם נזק גופני חמור שהערכתו תלויה בגורם עתידי מסופק וקריטי.

דוגמאות לפיצויים עתיים מהפסיקה:

עזבון סעידי נ' פור: פסק פיצויים עתיים שלא דרך הפלג"ד לתלויים הקטינים של אישה שנהרגה בת"ד בגין אובדן

שירותי תמיכה- אבדן שירותים אם מכוח סמכות כללית.

פס"ד נעים- הוחלט לתת פיצוי מלא עד גיל 18, לאחר מכן- יינתנו פיצויים עתיים לפי מיקומו של הנער- בבית או במוסד.

פס"ד אברהם- גוף פרטי צריך להוכיח את חוסנו הכלכלי, ערבות בנקאית איננה מספיקה ולכן פסק ריבלין פיצויים חד

פעמיים.

עירית חיפה נ' מוסקוביץ': נפסקו פיצויים עתיים כי היה ספק אם הילדה תמות או תחיה, ובמצב שבו עלות ההחזקה

בנפגע היא גבוהה כל כך יש משמעות לשאלת השנים שמכפילים את הפיצויים. בית המשפט מחליט לפסוק פיצויים

עתיים. השופטת נתניהו קבעה את העילות המדויקות מתי ניתן לחזור לבית המשפט לבקש שינוי:

1. זכות חזרה הן לנתבע והן לתובע. 2. אסור לפנות יותר מפעם אחת בשנתיים. 3. רק אם השינוי יותר מ-15 אחוז.

פיצויים מלאים או הוגנים

בפ"ד נעים נ' ברדה- המדינה טוענת שגם חיילי צהל שנמצאים במצב קשה שמים אותם במוסד, זה הפיצוי ההוגן אך לא מלא:

השופט שמגר- פיצויים הוגנים מי שניזוק גופנית קשה צריך לספק לו את מה שדרוש כדי לקיימו באופן הוגן והולם- כפי שמקובל בחברה.

השופט ברק -פיצויים מלאים! מגיע לניזוק הטיפול הטוב ביותר במסגרת הסבירות- אם מועיל רק מעט לא נעדיף את

היקר. (התקבל מאוחר יותר בפסיקה) **(פס"ד סורוקה-** מקרה שבו השאירו ניזוק בבית רק כי זה משפר את איכות חייו

ולא בגלל המצב הרפואי)

השופט אלון -עמדת ביניים- פיצויים מלאים ביחס לטיפולים שיש עימם סיכוי לרפא ולשפר את התפקוד. פיצויים הוגנים

ביחס לתנאי האחזקה והמגורים השוטפים.

לא לשכוח לכתוב בסוף הקייס על היוון ושהסכום הוא בברוטו, לשים לס למגבלות פיצויים אם יש בקייס פלג"ד או מוצרים פגומים.

ידות: שלב 1: חישוב הקופה המשפחתית שלב 2: חלוקת ההכנסה חלקי מספר בני הבית + 2 (משק בית וחסכון) שלב 3: מפחיתים מהכנסת המנוח יד אחת- יד הקיום ומכפילים בשנות עבודה.